

Fredagen den 13 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 11 och 12 dennes.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 4 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 33. angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Nionde Hufvudtitel.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att detta Utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande; hvilket bifölls.

1:sta punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då den motionär inom denna Kammare, som väckt förslag om förändring i vissa delar af pensionsväsendet så vidt det rör civilstaten, ej för närvarande är här tillstädes, samt hans väckta förslag synes mig förtjena mera uppmärksamhet, än Stats-Utskottet derät egnat, anhåller jag att, rörande ifrågavarande punkt, få yttra några ord.

Civilstatens pensionsinrättning grundades till följd af Rikets Ständers beslut vid 1823 års riksdag. Dessförinnan hade, på Ständernas begäran, en komité blifvit nedsatt, för att utarbete plan till en allmän pensionsinrättning för rikets civile embets- och tjenstemän, och det är, med anledning af dessa komiterades förslag, — deruti bland annat föreslogs, att rätt till pension, motsvarande halfva lönen, skulle få uppbäras vid 60 lefnads- och minst 15 effektiva tjensteår, samt att för dem, som qvarblefvo i rikets tjenst intill fyllda 70 år, pensionsbeloppet komme att ökas med 50 procent — som Rikets Ständers förut omförmälda beslut tillkom. Med denna nya pensionsinrättning åsyftades, att Riks-staten skulle befrias från utgifter till civile embets- och tjenstemäns pensionering, sedan vissa tillgångar blifvit åt inrättningen anvisade. Komiterades förslag var hufvudsakligen bygd på följande grunder: 1:o) Att i allmänhet embets- och tjenstemän, uppförda på rikets stat, skulle vara berättigade, att uti omförmälda pensionsanstalt deltaga; dock borde tull- och allmänna magasinsverkens, med flera utom Riks-staten

varande inrättningars personal, efter erhållen del af hvad rörande inrättningen blifvit föreslaget, ega öppet att dervid göra de erinringar, som kunde nödiga anses; 2:o) Att deltagandet i kassan skulle, såsom en skyldighet, åläggas hvar och en, som derefter inträdde i rikets tjänst, men bero af deras fria vilja, som redan innehade ordinarie beställning, och hvilka, intill dess pensionsinrättningen vunnit stadga och samtliga till delaktighet berättigade deruti ingått, borde tillgodonjuta den genom författningarne dem tillagda rättighet att, efter erhållet afsked vid 70 års ålder, få på allmänna indragningsstaten behålla deras löner; och 3:o) Att delegarne skulle uppföras i sju klasser. Rikets Ständer biföllo, såsom jag förut nämnt, detta förslag, men med utsträckning äfven till flera än dem, som ursprungligen voro upptagna till delaktighet i inrättningen. Men, oaktadt detta Rikets Ständers beslut, och då en enskild motionär föreslagit den förändring uti de för rätt till pension å allmänna indragningsstaten förut bestämda grunder, att, med afseende på embets- och tjänstemännens behof att, vid tidigare ålder än 70 år, afgå, det måtte förunnas dem att vid 65 års ålder, då de voro sjuka och otjenstbara, få komma i åtnjutande af pension; funno Rikets Ständer för godt att i underdänig skrifvelse hos Kongl. Maj:t hemställa, att terminen för civile embets- och tjänstemäns rätt att taga afsked, med bibehållande af sina löneförmåner oakortade, måtte nedsättas från 70 till 65 års ålder, då, efter vid pass 40 års tjenstgöring, deras sjuklighet eller försvagade helsotillstånd genom laglig läkareattest bestyrktes, samt att de sålunda afskedstagande embets- och tjänstemännens löner skulle, såsom pensioner, å allmänna indragningsstaten uppföras. Dessa tvänne Rikets Ständers nu omförmälda beslut innehållas i deras underdäniga skrifvelser den 1 September samt den 15 Oktober 1823 och tiden dem emellan är således icke lång; men, oaktadt den korta mellantiden, vill det synas som Rikets Ständer, vid afstående af den sednare skrifvelsen, nära nog glömt innehållet och syftemålet af den förra. Sedan skrifvelsen af den 15 Oktober 1823 inkommit till Kongl. Maj:t, utfärdades, i öfverensstämmelse dermed, Kongl. Maj:ts nådiga Bref af den 12 November 1823, hvars bestämmelser, såsom vi veta, ännu äro hufvudsakligen gällande. Emellertid blef frågan om ordnandet af civilstatens pensionsinrättning åter hänskjuten till komiterade, hvilka funno, att, till följd af det sednare nyss omnämnda beslutet, det med pensionsinrättningen först åsyftade ändamålet skulle blifva förfeladt; och derföre anhöllo, att den ålder, som förut blifvit afkomiterade föreslagen för rättigheten att ur inrättningen erhålla pension, måtte blifva med fem år tillbakaflyttad, så att åldern skulle bestämmas till 55 år i stället för 60. De anhöllo dessutom att med civilstatens pensionsinrättning skulle få förenas en enskild enke- och pupillkassa. Hvarken öfver den ena eller andra af dessa framställningar hördes Rikets Ständer, men komiterades förslag biföllo, och så utkom reglemente för civilstatens pensionsinrättning, som äfven i det fallet var afvikande från de genom Rikets Ständers år 1823 fattade beslut godkända grunder, att detsamma innehöll, det frågan, huruvida civile embets- och tjänstemannakorpser, hvilka ej från början varit delegare i inrättningen, skulle få i densamma vinna inträde, gjordes beroende ensamt af delegarnes godtfinnande. Till följd häraf blef äfven pensionsinrättningen

en sluten inrättning till förmån endast för de civile tjenstemän, hvilka reglementet från början gällde. Ibland de tjenstemän, hvilka, efter hvad jag vill minnas, nämndes i Rikets Ständers skrivelse af den 1 September 1823. såsom kunnande komma i fråga att i inrättningen intagas, voro både kommissionslandtmätare och borgmästare, men beträffande ingendera af dem gjordes något förbehåll i reglementet och endast de förstnämnda hafva sent omsider vunnit inträde i inrättningen. Vid 1840—1841 årens riksdag framställdes förslag derom, att kommissionslandtmätare och borgmästare skulle få inkomma i inrättningen. Deröfver hördes delegarne, som, i öfverensstämmelse med direktionens yttrande, förklarade sig icke kunna medgifva detta. Ständerna förnyade vid efterföljande riksdag sin framställning samt begärde få veta de villkor, på hvilka dessa ifrågasatta nya delegare skulle kunna få vinna inträde. Direktionen förklarade äfven då, att den ansåg, det framställningen icke borde bifallas. Vid frågans behandling hos fullmäktige, bland hvilka jag då hade äran befinna mig, förklarade jag, att, då Rikets Ständer begärt att få veta de villkor, på hvilka kommissionslandtmätare och borgmästare kunde tillåtas inträde, borde det väl finnas någon möjlighet att uppställa sådana villkor, som voro af beskaffenhet, att inrättningens säkerhet icke, genom dessa nya delegares inträde deri, äfventyrades. Fullmäktige lyssnade härtill och deras dåvarande ordförande, Presidenten Westerstrand, en särdeles skicklig räkenskapskarl, tog sig för att uträkna hvad tillskott Staten borde göra, för att dessa tjenstemän skulle få komma in i inrättningen och fullmäktige afläto sedermera det svar att, emot ett visst uppgifvet ärligt tillskott af Staten, det begärda inträdet för de omnämnde tjenstemännen skulle kunna beviljas. Riksdagen anvisade deruppå på Riksgäldskontoret det fordrade tillskottet; men sedan detta var gjordt sammanträdde fullmäktige änyo och ändrade åsigt, samt funno, i öfverensstämmelse med direktionens nu afgifna yttrande, att hvarken borgmästare eller kommissionslandtmätare kunde få vinna inträde i inrättningen. Dervid förblef det sedermera i flera år, och först sedan, på Rikets Ständers begäran, en komité blifvit nedsatt för ordnande af pensionsväsendet i allmänhet och frågan om beredande af pensionsrätt åt kommissionslandtmätarne änyo blifvit bragdt å bane, medgifvo vederbörande inom civilstatens pensionsinrättning att inträde skulle åt kommissionslandtmätare beviljas på samma villkor som många år förut blifvit föreslagna, men då ansetts icke böra antagas. Borgmästarne stå deremot fortfarande utom inrättningen; och jag känner icke, om de numera hysa någon önskan att komma in uti densamma. Jag har, med hvad jag nu anfört, velat visa huru ifrågavarande inrättning varit särdeles obenägen att medgifva inträde i densamma åt nya delegare, och har denna obenägenhet äfven visat sig i fråga om sådana nya stater, som hos oss, i likhet med hvad förhållandet måste vara i hvarje lefvande samhälle, uppstått och aflöst andra, som försvunnit.

Jag vill nu visa huru denna inrättning fullgjort det med densamma afsedda ändamålet. På det att man icke må tro, att jag i det fallet hemtar mina uppgifter ur en källa, som icke kan godkännas, så får jag upplysa, att källan är civilstatens fullmäktiges egen berättelse, afgifven år 1862 — den sista, till hvilken jag haft tillgång, enär den från förra

året ännu icke blifvit tryckt. Af denna berättelse inhemtas, att civilstatens pensionsinrättning uti statsanslag till sina tjänstemäns pensionering årligen uppbär ett belopp af 53,271 R:dr och af en, berättelsen bifogad tabell öfver de belopp, som denna inrättning utbetalt i pensioner till tjänstemän, synes att år 1830, då utbetalningar af pensioner till delegarne börjades, dessa uppgingo till 4,171 R:dr 67 öre; att dessa sedermera småningom stego och utgjorde 1836 30,555 R:dr: att de voro högst åren 1851 och 1852, då de uppgingo till respektive 45,450 och 46,541 R:dr 46 öre; men att det sista året, som berättelsen omfattar eller 1861, utgjorde dessa utbetalningar ej mera än 36,252 R:dr 50 öre. De hafva således intet år uppgått till så stort belopp, som statsanslaget, och då inrättningen var beräknad derpå, att, genom kapitalisering af statsbidraget och detsammes förräntande under den första perioden af inrättningens tillvaro, en grundfond skulle bildas till bestridande af pensionerna under den efterföljande tiden, då det antogs att pensionärernas antal skulle tillväxa, men det sedan visat sig att fonden blifvit för sitt ursprungliga ändamål endast i jernförelsevis ringa grad anlita'd, så var det ej underligt att betydliga besparingar skulle uppstå. Vid 1861 års slut hade dessa besparingar uppgått till 3,100.184 R:dr 9 öre, och räntan härå utgör således en vacker tillökning i den årliga tillgång, som fanns i början af inrättningens uppkomst. Ser man nu efter hvart räntan å den besparade fonden tagit vägen, så visar sig att en stor del deraf har användts såsom tillskott till delegarnes enskilda enke- och pupillfond. När den komité, som tillsattes för ordnande af pensionsväsendet — och i hvilken komité jag hade äran vara ledamot — gjorde uträkning för att vinna kännedom om förhållandet med civilstatens pensionsinrättning, så visade det sig att alla bidrag, som af delegarne lemnats från inrättningens början till år 1864, hade åtgått till understödande af enskilda enke- och pupillfonden och att icke ett öre deraf blifvit använt till tjänstemännens pensionering. Men icke nog dermed, att delegarnes bidrag helt och hållet åtgått till denna fond; äfven en ganska betydlig del af statsbidraget hade kommit denna fond till del. Jag är icke i tillfälle att nu på siffran uppgifva beloppet, enär jag, oakadt ledamot i nämnda komité, icke erhållit ett enda exemplar af det komiterades betänkande deruti förhållandet finnes utredt; men jag minnes med säkerhet, att beloppet var ganska betydligt. Komiterade kommo därför till det resultat, att civilstatens pensionsinrättnings egande behållning utgjordes uteslutande af besparade och förräntade statsmedel. Således funnos år 1862, såsom jag förut nämnt, i civilstatens pensionsinrättning en fond af dylika medel till belopp af 3,100.184 R:dr 9 öre, och för närvarande går denna summa säkerligen till åtskilliga hundratusen Riksdaler deröfver. Nu har Stats-Utskottet i sitt Utlåtande sagt att genom bifall till hvad motionären föreslagit skulle väsentligen ökade bidrag från Statens sida otvifvelaktigt blifva erforderliga, men huru detta skulle kunna af motionen föranledas har jag svårt att förstå. Hvad motionären föreslagit är intet annat, än att de till pension från civilstatens pensionsinrättning berättigade embets- och tjänstemän, hvilka hädanefter anmäla sig till erhållande af pension från allmänna indragningsstaten, icke skulle af Statsverket utbekomma större del af den dem till-

tillkommande pension, än det belopp, hvarmed pensionen å allmänna indragningsstaten öfverskjuter den pension, som för den pensionsökande embets- eller tjänstemannen finnes i reglementet för civilstatens pensionsinrättning bestämd, och hvilken han borde ega att uti nämnda inrättning lyfta. Det är klart, att en ganska betydlig besparing skulle derigenom komma Statsverket till godo, och jag kan icke finna annat än att pensionsinrättningen bör kunna fullgöra förbindelsen att till hvar och en delegare utbetala den pension, hvartill han, enligt reglementet, är berättigad, utan att inrättningen har behof af den lindring, som genom tillkomsten af den i 11 § i nu gällande reglemente intagna, men i alla äldre reglementen äfven befintliga föreskrift blifvit inrättningen, enligt min åsigt, obehörigen förunnad. Mig vill det synas så mycket lättare för inrättningen, att, på det sätt motionären föreslagit, fullgöra sina förbindelser, som derigenom beredes icke blott en återgång till ursprungliga planen, eller att framflytta pensionsåldern till den från början bestämda, utan fastmera vinnes den ytterligare lindring för inrättningen, att dess bidrag komme att utgå 10 år sednare, än nu gällande reglemente bestämmer, och 5 år sednare, än efter ursprungliga planen varit afsedt. Några tillskott från tjänstemannafonden till den enskilda enke- och pupillfonden torde dock efter förändringen ej blifva att päräkna. Men detta kan hjälpas genom ökade bidrag af delegarne till sin enskilda enke- och pupillfond, eller ock på det sätt, att de bestämma sig för att frånträda det förslag, som enligt tidningsreferater, fullmäktige skola vid sin sista sammankomst funnit med fondens tillgångar förenligt, att öka de pensioner, som enkor och omyndige för närvarande åtnjuta. Då Statens bidrag icke blifvit lemnadt till understöd för den enskilda enke- och pupillkassan, och härtill kommer att delegarne i civilstatens pensionsinrättning fortfarande vidblifva sitt isoleringssystem och begagna sitt veto emot delaktighet i inrättningen för de nya tjänstemannatater, som uppstått och möjligen komma att uppstå, synes mig, att ifrågakarande angelägenhet icke bort behandlas med den släpphändhet, som Stats-Utskottet funnit lämplig. Enär jag sjelf är delegare i inrättningen, skulle mitt enskilda intresse bjuda mig att icke uppträda emot Utskottet, men om ock ett bifall till motionen strider emot min egen fördel, kan jag likväl icke låta deraf förmå mig att undertrycka min mening om hvad jag anser vara med rätt och med Statens sanna fördel öfverensstämmande, eller tro mig handla klokt, genom att söka försvara fördelar, som på mindre riktig grund kommit inrättningen till del.

Jag anhåller dertfore, att ifrågakarande punkt i Betänkandet måtte blifva till Stats-Utskottet återremitterad.

Herr Faxé: Den siste talaren har, i sitt anförande, förbigått den omständigheten, att delegarnes afgifter till civilstatens pensionsinrättning blifvit höjda från 6 till 7 procent af den beräknade pensionen. Det är väl sannt, att pensionen blifvit höjd, men enär så få kunna med fördel afgå vid den ålder af 55 år, som, för erhållande af pension från civilstatens pensionsinrättning, är föreskrifven, hafva afgifterna blifvit höjda, utan motsvarande ersättning för delegarne. Hälften af delegarnes tillskott går till nyssnämnda inrättning och hälften till enke- och

pupillkassan. Äfven i enkekassan kommer, till följd af pensionsförhöjningen för männen, förhöjning i pensionerna för kvinnorna att ega rum, men denna förhöjning får ej ske, förrän fulla afgifter blifvit erlagda under ett visst antal år — 20 eller 30. jag minnes icke hvilketdera. Vidare har han sagt, att inrättningen icke skulle fullgöra sina åtagna förbindelser. För min del har jag ej hört, att någon, som sökt pension i inrättningen, icke erhållit den, och dertill torde inrättningens åtgärd böra inskränka sig, ty den eger ej tvinga någon att afgå från sin tjänst med åtnjutande af pension derifrån. Jag tror vidare, att det icke vore möjligt för inrättningen att pensionera alla dem, hvilka nu afgå med pension från allmänna indragningsstaten. Samme talare har anmärkt, att delegarne i denna inrättning isolera sig. Liksom han har jag ej tillgång till några tryckta förhandlingar; men om jag ej minnes orätt, så var anledningen, hvarföre fullmäktige vägrade att intaga landtmätare, just den, att desse tjänstemäns antal var så stort, samt att de voro på det högsta intresserade af att lemna sina befattningar vid 55 års ålder och då erhålla pension från inrättningen.

På grund af hvad jag anfört, och då jag icke vet hvartill en återremiss skulle tjena, enär man icke kan begära, att Stats-Utskottet skulle egna erforderlig utredning åt denna fråga, hvilken dessutom är på Kongl. Maj:ts nädiga pröfning beroende, får jag anhålla om bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Wijkander: Lika med den förste talaren tror jag, att tjänstemännens pensionering genom en så kallad civilstatens pensionskassa föranleder, att de äldre delegarne sträfva att isolera sig; att de söka utesluta från rättigheten att i kassan inträda de nya tjänstemän, hvilka naturligtvis med en fortgående utveckling ständigt tillkomma. Jag tror ock, i likhet med samme talare, att civilstatens pensionsinrättning, af sin s. k. tjänstemanna-fond, användt allt för mycket till enke- och pupillkassan. Men detta oaktadt hyser jag den åsigt, att man icke bör understödja och gilla de motioner, hvilka i den nu föredragna punkten blifvit af Stats-Utskottet behandlade. Jag ber få uttala min uppfattning, att derest pensioneringen skall uppfylla det ändamål. Staten för densamma uppställer, nemligen att Staten icke skall behöfva bibehålla tjänstemän, som icke längre äro tjänstbara, så måste pensioneringen besörjas af Staten sjelf. Jag tror, att sjelfva grundvalarne, på hvilka pensioneringen i Sverige hvilar, äro alldeles föräldrade och förutsätta en annan uppfattning än den rätta. Mig synes, att tjänstemännen äro till för tjänsternas skull, och icke tjänsterna för tjänstemännens. Går man utifrån den åsigten, så böra tjänstemännen, så snart de, af en eller annan anledning, blifva mindre lämplige att sina innehafvande tjänster bestrida, kunna genast från desamma skiljas och, i mån af tjänstetiden, få en del af lönen i pension. Detta är den moderna åsigten, som gjort sig gällande i Österrike, Holland och, jag tror, äfven i flera andra länder. På detta sätt, men endast på detta, kan en Stat alltid hafva tjänstemän, som uppfylla det med dem afsedda ändamål. När åter tjänstemännen sjelfva skola bestrida pensioneringen, så kommer den alltid att hvila på bolagsgrund och således afse de enskilde delegarnes, men icke Statens fördel. Att jag således är af den åsigt, att vårt pensionsväsende behöf-

de ordnas på andra grunder än hittills, behagade Kammaren, af hvad jag anført, inhemta; men då jag, i likhet med den siste ärade talaren, anser, att Stats-Utskottet icke har tid att åt denna fråga egna den vidlyftiga utredning, som frågans omfattning kräver, tror jag, att man, under för handen varande förhållanden, icke har annat att göra än bifalla hvad Utskottet i denna punkt hemställt.

Herr von Gegerfelt: En föregående talare har talat om civilstatens fullmäktiges sammanträden 1862 och 1867, men han har ej nämnt något om det extra sammanträde, som egde rum 1865 i September, då fullmäktige skulle yttra sig öfver komiterades förslag till förändrade stadganden för civilstatens pensionering. Då jag hade förtroendet att vara fullmäktig vid detta sammanträde, anser jag mig böra meddela några upplysningar, ehuru jag måste erkänna, att jag icke kan lemna sådana i detalj, eller några sifferuppgifter. Jag hade nemligen ej beräknat, att denna punkt ens skulle blifvit föremål för diskussion. Att civilstatens pensionsinrättning står på en oriktig grund, måste man erkänna, hufvudsakligen beträffande dess bristande sammanhang med föreskrifterna om den pension, som lemnas på allmänna indragningsstaten. Det är naturligt, att en embetsman icke gerna afgår vid 55 års ålder för att komma i åtnjutande af den obetydliga pensionen från civilstatens pensionsinrättning, då han har hopp att vid 65 år kunna erhålla ett vida högre belopp i pension ifrån allmänna indragningsstaten. För att afhjelpa de brister, som i detta hänseende förefinnas, tillsattes derföre komiterade, hvilkas betänkande, som är 1865 af fullmäktige granskades, icke godkändes. Jag och öfrige fullmäktige ansågo det för en skyldighet att bevaka våra hufvudmäns rätt. Den förste talaren har anmärkt, att han, såsom delegare i inrättningen, talade emot sitt eget intresse, då han yrkade bifall till hvad motionären föreslagit. Jag ber dervid få erinra, att jag, ehuru delegare, icke kan hafva någon förmån af civilstatens pensionsinrättning; och att jag således ej af eget intresse yttrar mig i denna fråga. Komiterade hade gått en temligen obillig väg, i det att de föreslagit, att delegarne i inrättningen skulle af statsmedel erhålla pensioner, icke särdeles fördelaktigare än de, som nu erhållas, samt att hela fonden skulle få tagas och användas till pensionering af så väl civile som ecklesiastike embets- och tjänstemän. Vi funno detta hvarken billigt, eller rätt. Civilstaten har blifvit tillförsäkrad att få behålla denna fond, och att den ej skulle kunna dem frantagas utan deras eget medgifvande; och derföre ansågo fullmäktige sig icke kunna eller böra ingå på de vilkor, komiterade föreslagit. Fullmäktige beslutade, om jag minnes rätt, att så stor del af inrättningens samlade fond skulle få användas, som motsvarade den utgift, Staten fått vidkännas för den förändrade regleringen af pensionsväsendet; och något vidare voro vi icke berättigade att medgifva. Samme talare har yttrat sig om fullmäktiges obenägenhet att i inrättningen insläppa nya embetsverk. Han har derpå åberopat två exempel: kommissions-landtmätare och borgmästare. Jag ber få anmärka, att desse icke äro några sednare tillkomne embetsmän. Hvad kommissions-landtmätarne beträffar, så hade obenägenheten att insläppa dem ganska goda grunder. Dessa stå i helt annat förhållande till Staten än öfrige embets- och tjänstemän — de hafva

nemligen icke lön på stat utan erhålla sin inkomst i mån af det arbete de verkställa. De hafva härigenom vida större anledning att så tidigt som möjligt öfvergå på pensionsstat, och erfarenheten har visat, att inrättningen, genom deras intagande, lidit betydlig förlust. Hvad borgmästarne åter angår, så reserverade jag mig emot fullmäktiges vägran att intaga dem; och denna vägran vill jag icke godkänna. Jag bör vidare erinra, att den af komiterade gjorda uträkning om, huru stor del af inrättningens fonder, som utgjorde bidrag från delegare, och huru stor del, som var statsmedel, befanns, vid af fullmäktige verkställd ny uträkning, vara felaktig. Det har anmärkts, att för stort belopp af tjenstemannafonden användts till enke- och pupillkassan. Hvad som så skett har skett i laga ordning genom fullmäktiges beslut och Kongl. Maj:ts stadfästelse. Hvad slutligen angår de motioner, som blifvit af Stats-Utskottet behandlade i denna punkt, så, och då komiterades förslag ännu är på Kongl. Maj:ts nädiga pröfning beroende, är det väl icke lämpligt, att Riksdagen fattar särskild beslut beträffande de framställningar, som i motionerna blifvit gjorda. Jag vågar hoppas, att Kongl. Maj:t i denna fråga kommer att göra särskild framställning till Riksdagen, och det torde vara tillräckligt tidigt, att Riksdagen då fattar sitt beslut. För öfrigt har Statsverket, genom det beslut som fattades för några år sedan, att embets- och tjenstemän, som ditintills sattes med full lön på indragningsstaten, skola mista 20 procent af sin lön, gjort en ganska god besparing, emedan mängden, som kunde och väl behöfde afgå vid 65 års ålder, tjänar kvar, enär 20 procents minskning af inkomsterna skulle blifva alltför kämbar. Staten har visserligen gjort en ekonomisk vinst härpå, men jag lemna derhän, huruvida embetsverket derigenom vunnit något.

Jag yrkar bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Wærn: Det är väl mycket begärtdt, att Stats-Utskottet skulle kunna på några dagar ordna hela pensionsväsendet. Denna fråga är af för stor omfattning för att kunna af Stats-Utskottet utredas. Stats-Utskottet skulle härigenom förvandlas till en uteslutande med en enda fråga sysselsatt komité. Jag påstår, att tiden är otillräcklig och att det icke vore lämpligt för Utskottet att taga befattning med denna utredning, hvilken deremot kan åstadkommas på två sätt. Det ena, att motionärerne sjelfva lemna en sådan utredning; och det andra, att de visa så stora missförhållanden, att de af Riksdagen anses förtjena en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om tillsättande af en komité. Men att återremittera denna punkt och fordra, det Stats-Utskottet skall i anledning af dessa på några få rader i allmänna ordalag framställda motioner utreda pensionsväsendet — det är ett anspråk på Utskottet, hvilket Utskottet omöjligt kan uppfylla. Rikets Ständer's Revisorer hafva skyldighet att upptäcka missförhållanden och anmäla dem för Riksdagen, men hvarken de eller Kammarrätten hafva funnit sig föranlätna anmärka något emot civilstatens pensionsinrättning. Utskottet har derföre, och enär af särskilde komiterade uppgjordt förslag till ordnande af pensionsväsendet för närvarande är beroende på Kongl. Maj:ts nädiga pröfning, hemställt, att motionärernes framställningar för närva-

rande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Enligt min uppfattning har Utskottet icke kunnat handla annorlunda, och jag får därför, bestridande Grefve Mörners yrkande på återremiss, anhålla, att Kammarerna måtte bifalla hvad Utskottet i denna punkt hemställt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den siste talaren ansåg tiden vara otillräcklig för Stats-Utskottet att handlägga denna fråga, samt att motionären sjelf bort utreda den eller vända sig till Kongl. Maj:t med begäran om utredning. Jag undrar just i hvad mån det vore tillständigt, att en enskild riksdagsman vände sig till Kongl. Maj:t med en framställning i ett sådant ämne som detta. Lätteligen skulle det kunna hända, att han derigenom utsatte sig för att få ett svar, som innebure en erinran att ärendet icke anginge honom. Om Stats-Utskottets arbetsförmåga icke är tillräcklig för utredande af denna fråga, eller för att tillse, om skäl förefinnes att i någon mån derä påkalla Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, känner jag icke, men det vet jag, att Kammarerna icke gjorde afseende på enahanda skäl, då de af mig åberopades till stöd för en anhållan att blifva befriad från mig af Kammarerna lemnadt förtroende att vara ledamot i det Särskilda Utskottet för embetsverkens omorganisation. Då Stats-Utskottet redan har gjort undan det väsendtligaste af arbetet med hufvudtitlarna för denna Riksdag, så tror jag för min del, att det icke borde vara omöjligt för Utskottet att egna någon uppmärksamhet åt den nu under öfverläggning varande frågan och derigenom fullgöra hvad grundlagen stadgar derom, att Stats-Utskottet skall tillse hvilka besparingar som kunna göras. Utredningen af denna fråga kan nemligen leda till besparingar af icke så ringa betydelse och ligger således icke utom Utskottets befogenhet. Samme talare har, såsom skäl för Utskottets hemställan i denna punkt, åberopat den omständigheten, att Riksdagens revisorer icke framställt någon anmärkning emot civilstatens pensionsinrättning. Jag ber att dervid få erinra, att revisorerne vanligen endast granska siffrorna och inskränka sig till att tillse att utbetalningarna verkställts i enlighet med reglementets föreskrifter. Dermed anse de sig hafva fullgjort sin skyldighet; och Utskottet bör således icke, i denna fråga, söka skydd bakom en sådan förevändning som den, att revisorerne icke påpekat saken. En annan talare har anmärkt, att jag skulle förbisett, att förhöjda afgifter blifvit Herrar delegare ålagda. Om jag haft tillfälle se fullmäktiges i civilstatens pensionsinrättning sista berättelse, så tror jag, att af densamma skulle uppenbarligen framgått, att förhöjningen i delegarnes afgifter bidragit att föröka kassans besparingar; och denna omständighet står väl icke i strid med hvad jag förut anfört. En annan talare har påstått, att det af komiterade för pensionsväsendets ordnande uppgjorda förslag ej varit fördelaktigare för pensionstagare än det förhållande som för närvarande eger rum; men jag vågar påstå, att talaren häruti misstagit sig, ty i förslaget bibehölls hufvudsakligen så väl den pensionsrätt, som i civilstatens pensionsinrättning var delegarne tillförsäkrad, som den, enligt hittills gällande grunder, civile embets- och tjänstemän tillförsäkrade rätt till pension. då den från allmänna indragningsstaten utgår; och om ej delegarne i civilstatens pensionsinrättning med det nya förslaget åtnöjdes, torde skälet böra sökas deri, att de trots sig berättigade

att betrakta fonden och det årliga statsanslaget såsom sin uteslutande tillhörighet, och derutaf beräknat en möjlighet för sig samt enkor och barn till ännu större fördelar; men som detta delegarnes anspråk just utgör tvistefrågan, torde det hafva varit lämpligt, att, enär fullmäktige i pensionsinrättningen tala högt om sina rättigheter, Riksdagen älfven tillsett, huruvida icke jemväl Statsverket eger någon talan i detta hänseende och begärt att utredning häraf måtte få ske. Samme talare har uppgifvit, att den utredning, fullmäktige år 1865 åstadkommit rörande Statsverkets och delegarnes tillskott till fonden, ådagalagt, att komiterades beräkning deröfver varit felaktig. Jag känner ej hvad fullmäktige härom uppgifvit, ty åt komiterade har ej lemnats tillfälle att yttra sig öfver detta fullmäktiges utlåtande, på sätt deremot den komité, som år 1823 var nedsatt, fick göra med afseende på de erinringar, som emot dess förslag hade blifvit framställda; men hvad jag känner är, att fullmäktige måste kommit till ett annat resultat än komiterade, då de ej ville räkna ränta å öfverskotten af Statens bidrag till inrättningar, och sannolikt måste den hufvudsakliga skillnaden emellan de båda beräkningarne vara att söka i denna omständighet. Hvad beträffar samme talares förmenande, att föreskriften om ett afdrag af 20 procent å lönebeloppet vid bestämmandet af de pensioner, som från allmänna indragningsstaten utgå, skulle hafva beredt Statsverket vinst, enär detta stadgande skall hafva föranledt dertill, att till afsked med pension berättigade embets- och tjänstemän qvarstadnat vid sina befattningar, för att undgå detta afdrag, så vill jag erinra derom, att afdraget icke gäller sådane tjänstemän, hvilkas löner icke öfverstiga 3 000 R:dr, enär desse äro berättigade att vid afskedstagandet erhålla fulla lönen såsom pension, samt att, om lönen är större än 3 000 R:dr och afdrag således bör ske, pensionen dock icke får genom sådant afdrag nedsättas, att den kommer att understiga 3 000 R:dr. Huruvida föreskriften om afdraget verkat menligt på tjänstemäns afgang, kan jag ej med säkerhet bedöma, enär efter upphörandet af den matrikel öfver civile embets- och tjänstemän, som förr genom Justitie-departementets försorg utgafs, statistiska upplysningar i detta fall ej numera äro att tillgå; men jag tror det knappast. Tvärtom skulle jag vilja hysa den tro, att de embets- och tjänstemän, som uppnått 65 års ålder, i allmänhet ganska gerna afgå; åtminstone har förhållandet varit sådant inom det embetsverk, jag tillhör, och torde vara enahanda inom de flesta andra embetsverk, så vida ej obehörigt sjelfsväld eller undseende för personer fått göra sig gällande. Samme talare har yttrat, att civilstatens pensionsinrättning icke hyste obenägenhet att intaga nya embetsverk. Jag skulle vara honom förbunden, om han ville uppgifva någon enda ny embetsmannakorps eller något nytt embetsverk, som vunnit ett sådant inträde. För min del känner jag icke något sådant. Den nya jägeristaten är utanför: så ock telegrafstaten och statistiska centralbyrån. Skogsstyrelsen gjorde framställning till sista fullmäktige att få komma in, men fick ett uppskofssvar och står ännu utanför. Jag tror således, att motionären ej alldeles saknat skäl för sin framställning, och jag anser det vara af vigt, att man ej afslår den utan närmare granskning. Jag yrkar fortfarande återremiss.

Herr Säve: Jag vill endast anhålla, att, ehvad Kammaren beslutar i afseende på de särskilda pensionsstaterna eller de villkor, som skola bestämmas för erhållande af pension, detta beslut dock ej må utgöra något hinder för reglering af pensionsstaten för det särskilda embetsverk, hvarom 36:te punkten i förevarande Betänkande handlar. Jag reserverar således min talan, till dess vi komma att diskutera nämnda punkt.

Herr Montgomery-Cederhjelms: Man har vid flera tillfällen förebrätt Stats-Utskottet, att dess Utlåtanden vore knapphändigt motiveerade och påstått, att Stats-Utskottet alltför hastigt affärdat en del frågor. Jag tror dock, att, om man är belåten med resultatet, man ej bör alltför mycket fästa sig vid motivena. Vid ett tillfälle för flera år sedan yttrade framlidne biskop Thomander i samma Utskott vid slutet af en lång diskussion om motivena till ett Betänkande i afseende på hvars kläm vi alla voro ense: »Ja, mine herrar, när vi veta, hvad vi vilja, tycker jag, att motivena ej hafva så stor vikt. Der, die, das Kind, das ist alles einerlei.» Motivena äro för det mesta sekretarens ensak, och man får, såsom jag redan nämnt, ej fästa sig så mycket vid dem, synnerligast i afseende på detta Utskott, som har så många och så olikartade frågor att behandla.

Hvad särskildt denna punkt vidkommer, så medgifver jag gerna, att motivena äro korta, men jag tror dock, att de äro fullt tillräckliga. Utskottet säger nemligen, att, då ett af särskilde komiterade uppgjort förslag till ordnande af pensionsväsendet för närvarande är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, så har Utskottet ej velat framkomma med något annat särskildt förslag. Detta skäl synes mig vara ganska talande. Hvad Utskottet sagt, kan möjligtvis sägas vidlyftigare; men Utskottets yttrande motiverar likväl fullkomligt dess beslut, till hvilket jag fördenskuil tillstyrker bifall.

Herr Nisser: Jag skall ej uppehålla Kammaren länge; men då här ett sidohugg blifvit rigtadt mot Riksdagens revisorer, anser jag mig förpligtad att söka parera detsamma. Man har nemligen sagt, att revisorerne i allmänhet ej böra hålla sig blott till siffrorna utan äfven ingå i pröfning af förhållandena i öfrigt. äfvensom att revisorerens verksamhet vore af vida större omfattning och lemnade en bättre öfverblick öfver det hela, än Stats-Utskottets. Med anledning häraf vill jag endast framhålla de olikheter, som förefinnas mellan Stats-Utskottet och revisorerne. Revisorerne äro tolf, Stats-Utskottets ledamöter tjugufyra; revisorerne arbeta under två månader, Stats-Utskottet under fyra. Skulle nu revisorerne lägga sig i den lagstiftning, som angår alla föreliggande räkenskaper, så skulle både deras antal och deras tid snart befinnas vara alltför knappa, och revisorerne skulle då till en god del få åtaga sig de göromål, som egentligen tillhöra Utskottet. Jag får därför tillbakakasta den gjorda anmärkningen, såsom varande fullkomligt obefogad.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till

punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Grefve Mörner begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 1:sta punkten af Ut-låtandet N:o 33, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisar Kammaren denna hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 13.

2:dra punkten.

Bifölls.

3:dje punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Här hafva vi en ny illustration till hvad en föregående talare yttrade om civilstatens fullmäktiges benägenhet att till delaktighet i sin pensionsinrättning intaga nya embetsverk. Hela fängvårdsstaten står nemligen utanför nämnda pensionsinrättning, och derfore komma vid hvarenda riksdag framställningar från Regeringen om pensioner åt personer, tillhörande samma stat. Dessa pensioner blifva också ofta jemförelsevis något högre tilltagna än pensionerna åt andra embetsmän; ty tjenstemännen vid fängvårdsstaten äro ej nöjde med att få behålla hela sin lön, utan de vilja också såsom pension behålla sina provisioner. Jag önskar Riksdagen lycka till att fortgå på denna bana.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

4:de och 5:te punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Förevarande förslag är också för-anledt af det outredda skick, i hvilket frågan om vårt pensionsväsende befinner sig. Det skulle nemligen hafva varit öfverflödigt att göra denna fråga till särskildt föremål för Riksdagens pröfning, derest det af sär-

skilde komiterade uppgjorda förslag, hvarom jag förut talat, hade vunnit godkännande, ty detta förslag omfattade äfven de civile tjänstemännen vid arméén.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

7:de punkten.

Herr Nisser: Då Kammaren nu går att pröfva förslaget om Kaptenen Hertzman's försättande på indragningsstat, får jag anhålla, att Kammaren ville med detsamma pröfva enahanda fråga beträffande Kaptenen Hellman, hvarom 10:de punkten i förevarande Betänkande handlar. Dessa båda militärer äro nemligen bada, till följd af sjuklighet, otjenstbare. Hvad Hertzman angår, så anses hans helotillstånd för oförbätterligt, och angående Hellman intygas, att han är något döf, nästan blind och hotas med att helt och hållet förlora synen. Båda äro till tjenstgöring alldeles oförmögne. Oaktadt den likhet, som finnes dem emellan, äro de dock olika derutinnan, att Hertzman tjenat Kronan i 20 år men Hellman i 32 år. Om Statsverket nu skulle vara i sådan belägenhet, att Riksdagen icke ansåg sig kunna tilldela pension åt begge dessa militärer, utan blott åt endera af dem, så ville jag framställa den fråga, hvilkendera skulle vara mest berättigad till understöd, den som tjenat längst, eller den som tjenat kortast. Svaret gör sig onekligen sjelf. Man blir derföre till en början något förvånad, då man finner, att Stats-Utskottet tillstyrkt öfverflyttning på indragningsstat för Kaptenen Hertzman, men afslagit sådan åt Kaptenen Hellman. Härtill har visserligen Stats-Utskottet anfört ett skäl, hvilket jag dock alldeles icke kan gilla, nemligen det att Hertzman har längre tid kvar att tjena, innan han kan komma i åtnjutande af pension från arméens pensionskassa, då deremot för Hellman endast fattas 3 år. Men den omständighet, att Hellman sålunda tjenat längre, borde väl ej lända till förminskande af hans rätt att blifva på allmänna indragningsstaten öfverflyttad. Härtill kommer också den orättvisa, att Hellman skulle i pension från arméens pensionsinrättning få blott 1.000 R:dr eller 200 R:dr mindre än pensionen från allmänna indragningsstaten, men Hertzman deremot, om förevarande förslag går igenom, få 250 R:dr mera, än hvad han kunde komma att utfå från arméens pensionskassa. Det heter visserligen, att det ej finnes annat sätt att blifva af med Hertzman, än att gifva honom pension på indragningsstat. Detta är ganska sannt: vi sakna ty värr en lag, som berättigar Regeringen att från sina platser skilja genom styrkt sjuklighet otjenstbare och obotlige militärer. Men saknaden af en sådan lag kan ej berättiga Riksdagen att begä en uppenbar orättvisa. Det synes mig alldeles klart, att, då förhållandena här i öfrigt äro lika, så måste, om om någon af de ifrågavarande personerna skall ega företräde framför den andra, detta företräde ovilkorligen tillfalla Kaptenen Hellman. Det förhåller sig vidare så, att den pension, som erhålles från allmänna indragningsstaten, alltid är större än den, som fås från arméens pensionskassa, hvadan också den, som afgår i förtid, får ett större underhåll än den, som tjenat ut sin tid. Huru än denna fråga må komma att betraktas, är jag dock förvissad, att Kammaren skall stödja sitt beslut på rätt-

visa grunder. Och rättvisan är i detta fall klar; den fordrar, att antingen båda de ifrågavarande personerna förflyttas på indragningsstat. eller ock att denna förmån förvägras dem båda; för min del är jag af den förre meningen.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att, med anledning af Herr Nissers gjorda yrkande, att den 10:de punkten måtte företagas till afgörande i sammanhang med den nu föredragna 7:de punkten, Herr Grefven och Talmannen finge erinra derom, att genom Kammarens beslut det redan blifvit afgjort, att det förevarande Utlåtandet skulle punktvis företagas till afgörande, hvaraf följde, att, sedan en viss punkt blifvit föredragen, någon annan punkt icke kunde, i strid mot det i afseende å föredragningssättet fattade beslutet, jemväl till afgörande företagas. Detta Kammarrens beslut utgjorde dock icke något hinder derför, att en ledamot i sitt yttrande angående en föredragen punkt berörde en annan punkts innehåll, på sätt Herr Nisser i sitt nu afgifna anförande jemväl förfarit.

Grefve Mörner, Carl Göran: De oegentligheter, som den siste talaren anmärkt, härleda sig från Rikets Ständers egna beslut vid en föregående riksdag. Sedan nemligen till Kongl. Maj:t inkommit några framställningar om pension för sinnessvage tjänstemän, framlade Regeringen vid 1853—1854 års riksdag ett förslag, deri Regeringen anhöll, att densamma måtte berättigas på indragningsstat. med tillgodonjutande af viss andel af lönen, ej öfverstigande hälften deraf. förflytta dylika tjänstemän, med Regeringen tillika förbehållen rätt att understålla Rikets Ständer frågan om högre pension. derest en sådan förmån kunde anses vara af behofvet påkallad. Regeringen ansåg nemligen, att i allmänhet det understöd, som borde för den till följd af obotlig sinnesrubbing otjänstbare ifrågakomma, vore ett sådant, hvarigenom underhåll under hans återstående lifstid betryggades, men att det ej vore nödvändigt att Staten skulle så rikligen betala honom, att hans slägt kunde på hans sinnessvaghet samla kapital. Rikets Ständer voro dock af annan tanke. De afslögo Kongl. Maj:ts framställning, under förklarande att det stod Kongl. Maj:t öppet att vid hvarje sig företeende tillfälle göra framställning hos Riksdagen om sinnessvage tjänstemäns öfverflyttande på allmänna indragningsstaten, och detta Rikets Ständers beslut har gifvit upphöl till alla de framställningar, som sedan sistnämnda tid blifvit i detta afseende gjorda. Framställningen öfverensstämmer således med de grunder, hvilka Representationen sjelf antydt såsom de enda rätta och lämpliga. Hvad mig enskildt beträffar, ansåg jag ej de skäl, som vid berörde riksdag anfördes till stöd för den segrande meningen vara öfvertygande, men då dessa principer gjort sig gällande, samt frågan om pension åt Kaptenen Hertzman framställdts i enlighet med dem, så, och om än jag finner det begärda anslaget vara nog rikt tilltaget för en sinnessvag persons underhåll, kan jag dock uti denna omständighet icke finna tillräckligt skäl till afslag å framställningen, men får på de af Utskottet anförda grunder biträda det slut, hvartill detsamma kommit.

Herr Wærn: Jag ber att få erinra derom, att frågan om utde-

lande af pensioner ej alltid skall bedömas från rättvisans ståndpunkt, utan stundom måste betraktas från synpunkten af Statsverkets fördel. Detta är enda motivet, då pension beviljas åt tjänstemän, som äro oförmögne att sköta sin tjänst, och hvilka man därför önskar skola afgå för att lemna plats åt andra. Då det derföre varit fråga om att få behålla en oduglig officer i 10 år eller i 3 år, så har Stats-Utskottet ej dragit i betänklighet att heldre bevilja pension åt den, som hade den längre tjänstetiden kvar. Det ansågs nemligen ligga mindre väda i att låta ett regemente under ytterligare 2—3 år behålla en otjänstbar officer än att låta en dylik tjena kvar i ytterligare 10 år. Med en imaginär rättvisas fordringar har beslutet ingenting alls att göra, af det enkla skäl att det ej är för pensionärernes utan för Statens egen fördel, som afskedandet och pensioneringen ifrågasätts. Jag yrkar bifall till Utskottets framställningar.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

8:de punkten.

Bifölls.

9:de punkten.

Friherre Cederström: Jag kan för min del ej finna, att i afseende på pensionerandet af affidne tjänstemäns enkor och barn någon utpräglad princip hittills blifvit följd hvarken af den förra Representationen eller af den sista Riksdagen. Jag hade vid nämnde riksdag tillfälle att yttra mig i detta ämne, och jag uttryckte äfven då mina åsikter härutinnan. Det finnes, efter mitt förmenande, verkligen *en* riktig princip, som bör göra sig gällande i detta afseende, nemligen den, att enkorna och barnen efter hvarje tjänsteman, som tjänat oförvitligt, och hvilken, just derföre att han skött sin befattning så träget och samvetsgrannt, att han ej varit i tillfälle att förskaffa sig några biförtjenster, måste anses berättigade till pension. Det måste vara hjertrörande för hvarje redbar tjänsteman att veta, att Staten ens kan sätta i fråga att icke pensionera de efterlevande till den, som tjänat Staten oförvitligt. I en sådan tanke ligger nära nog en uppmuntran för tjänstemannen att söka förskaffa sig biförtjenster. Det ligger derföre i Statens eget intresse att försäkra sina tjänstemän derom, att Staten ej efter deras död stöter deras enkor och barn hjälplösa från sig. Härtill kommer ytterligare ett annat skäl, nemligen det att Staten har samma pligt som kommunen och den enskilde att sörja för de personer, hvilka tjänat densamma under en lång tid. Dessa principer böra, för så vidt jag kan finna, ligga till grund för bedömandet af hvarje fråga om sökt pension.

Hvad nu särskildt beträffar den föreslagna pensionen åt Kaptenen Planting-Berglods enka, så finner jag intet skäl att motsätta mig densamma. Jag anser tvärtom denna begäran ganska billig, om än det skäl, som Stats-Utskottet anfört, ej är för mig fullt tillfredsställande. Utskottet har nemligen tillstyrkt pensionen på grund deraf, att Kaptenen Planting-Berglod vid tjensteutföring tillfogats sådan skada, hvarå döden

följt. Antages denna princip, skulle Staten blifva förpligtad att pensionera enkorna efter alla dem, som, medan de varit i Statens tjänst, på ett eller annat sätt af sjukdom eller olyckshändelse ljugit döden, tjänstemannen må för öfrigt hafva varit hurudan som helst. Jag emottätter mig emellertid icke Stats-Utskottets förevarande förslag, då jag nämligen icke har någon anledning antaga annat, än att Kaptenen Planting-Berglod tjenat Staten fullt oförvifligt, utan tillstyrker bifall till pensionen åt hans enka.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Eftersom fråga här blifvit väckt om de grundsatser, som Stats-Utskottet följt i afseende på tillstyrkande eller afslag å pensioner, som blifvit begärda, ber jag att få nämna, att någon synnerlig konsekvens ej gjort sig gällande i afseende på Utskottets förslag härutinnan. Inom Utskottet har nemligen en stor meningsskiljaktighet i detta afseende varit rådande. En del af Utskottets ledamöter hafva tagit till grundsats, att alla pensioner till enkor borde afslås; andra ansågo, att Staten i förhållande till sina tjänstemän ej borde förhålla sig annorlunda än den enskilde husbonden till sina tjenare, hvilken nemligen ej borde förutsättas vara så pligtförgäten, att, om en tjenare förlorat lifvet under utöfningen af sin tjänst, han skulle undandraga sig att lemna understöd åt dennes enka; slutligen voro några af den mening, att dylika pensioner ej borde beviljas, derest de icke blifvit af Kongl. Maj:t i nådig Proposition begärda, och att således hvarje af enskild motionär föreslagen pension måste afslås. Vid sådant förhållande är det derföre naturligt, att vid de olika ärendenas pröfning än den ena och än den andra principen gjorde sig gällande, hvilket ock åtskilliga af de följande punkterna i förevarande Betänkande nogsamt utvisa. Det beror nu på hvilken af dessa grundsatser, som Kammaren vill för sin del antaga. För min del anser jag, hvad nu förredragna punkt beträffar, den åsigt vara riktigast, att pension alltid bör beviljas enkan efter den tjänsteman, som dött i utöfningen af sin tjänst. Af detta skäl får jag också påyrka bifall till Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Lilliehöök: För min del kan jag ej instämma i den förste värde talarens åsigt, att Staten vore skyldig pensionera enkan efter hvarje enskild tjänsteman. Vi skulle, om denna grundsats antoges, få ett alltför stort antal enkor att pensionera och helt och hållet frikalla våra tjänstemän från skyldigheten att sjelfva tänka på sina hustrurs och barns framtid. Deremot anser jag, att, om en tjänsteman dött under och till följd af utöfvandet af sin tjänst och efterlemnad enka i knappa omständigheter, så är Staten skyldig att taga värd om henne; och jag får på denna grund tillstyrka bifall till den begärda pensionen.

Friherre Raab, Carl Adam: Jag har med intresse hört Herr Montgomery-Cederhjelm redogöra för orsaken till de inkonsekvenser, som förefinnas i Stats-Utskottets till- och afstyrkanden för sökta pensioner. Jag har vid många tillfällen förut ämnat yttra mig om vårt pensionsväsende, och jag anser mig nu, då Staten befinner sig i den belägenhet, att den ej utan största svårighet kan fylla sina behof, upp-

fordrad att uttala mina åsikter i detta ämne. För mig är det klart, att det finnes blott ett sätt att göra framställningar i detta afseende, med anspråk att de skola bifallas, och det är att Kongl. Maj:t derom aflåter nådig Proposition. Vi bemärka i allmänhet sorglöshet hos tjänstemän i detta hänseende och bristande håg att sjelfva tänka på sina hustrurs och barns framtid. Lätom oss taga exempel af en särskild klass af embetsmän, nemligen presterne. Vi finna dä, att de aldrig kommit sig före med inrättandet af någon pensionsanstalt för sina enkör och barn, ehuru en sådan anstalt skulle vara lätt att åstadkomma, samt uppmaningar dertill ej saknats. I många fall disponera de betydliga inkomster.

För dem, hvilka vilja sörja för sina efterlemnade, finnes en god utväg i ränte- och kapital-anstalterna genom ärliga insättningar, till hvilka belopp som helst. Om tjänstemännen sjelfva tänkte mera för sig, skulle vi ej komma att, såsom hittills varit fallet, besväräs med otaliga framställningar om pensioner och understöd. Då emellertid någon bestämd princip i detta hänseende hittills icke lyckats göra sig gällande, finner jag det ej vara skäl att göra något undantag för ifrågavarande fall, utan får för min del tillstyrka den pension, som Utskottet här föreslagit.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

10:de punkten.

Herr Lagerstråle: Det är af två särskilda skäl, som Stats-Utskottet afstyrkte Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, det ena att Kaptenen Hellman efter 3 års förlopp blifver berättigad att uppbära pension från arméens pensionskassa, och det andra att det handlingarne bifogade läkarebetyg icke innehåller något yttrande derom, huruvida Hellmans sjukdom anses vara af obotlig beskaffenhet. Jag är emellertid nu i tillfälle att redogöra för ett, efter afgifvande af Kongl. Maj:ts Proposition inkommet läkarebetyg, hvilket torde häfva alla betänkligheter i det sednare hänseendet. Nämnda betyg är af följande innehåll:

»Att Kaptenen och Riddaren Herr C. J. Hellman lider af obotlig blindhet, förorsakad af svart starr, och att han deraf är alldeles oförmögen att vidare bestrida sin tjänst, det varder på aflagd embetsed intygadt och med denna min edliga förpligtelse, så sannt mig Gud hjälpe till lif och själ. Grenna och Bunström den 9 Mars 1868.

Fr. Aug. Suneson.

Regementsläkare.»

I detta hänseende torde således hvarje betänklighet vara undanröjd, som förestafvat Utskottets ifrågavarande förslag. Beträffande åter den tjänstgöringstid, som återstår för Kaptenen Hellman, innan han kan komma i åtnjutande af pension från arméens pensionskassa, så är den visserligen icke så lång, som den tid, hvilken återstod för en annan militär, om hvilken en föregående punkt i detta Betänkande handlade. Jag hemställer likväl, med afseende å den befattning såsom kompani-chef, hvilken Kaptenen Hellman för närvarande innehar, huruvida icke hans beklagliga helsotillstånd kan anses menligt inverka på utöfvandet af hans tjänstepligt. De militära medlemmarne af denna Kammar torde

bäst kunna bedöma frågan härom. Och det synes mig äfven, från det allmännas sida betraktadt, vara en Riksdagens pligt att bereda utväg dertill, att en mera lämplig person sättes i tillfälle att bestrida denna ganska magtpåliggande befattning. På dessa skäl och på grund af de upplysningar, jag nu haft äran lemna, får jag hemställa, att Kammaren, med afslag å Stats-Utskottets Betänkande, måtte i förevarande punkt bifalla Kongl. Maj:ts nädiga Proposition.

Herr Wærn: Jag har endast velat erinra om de omständigheter, till följd af hvilka, enligt 1854 års bref, tjänsteman kan förflyttas på indragningsstat. För att detta skall ske, skall tjänstemannen vara obotligt lam eller blind eller sinnessvag. Jag vill nu ej bestrida, att ej olägenhet kan uppstå af Kaptenen Hellmans bibehållande i tjänst; men då blott en kort tid återstår innan han erhåller pension från arméens pensionskassa, samt hans tjänst utan tvifvel kan under denna tid upprätthållas af någon annan, tror jag, att det måhända torde vara bättre att afvakta samma tid. Jag tillstyrker derföre Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Lilliehöök: Då det ej finnes någon föreskrift derom, att tjänsteman *skall* taga afsked, då han uppnått pensionsåldern, samt det fördenskull alldeles icke är någon säkerhet, att Kaptenen Hellman efter de tre årens förlopp verkligen tager afsked, får jag, som anser hans bibehållande i tjänst vara för det regemente han tillhör mindre fördelaktigt, för min del tillstyrka den begärda pensionen.

Friherre von Otter: Jag instämmer hufvudsakligen med Herr Lilliehöök. Då dessutom här förut blifvit yttradt, att det ålåg hvarje tjänsteman att under sin tjänstetid samla något kapital, ber jag att få upplysa, att Kaptenen Hellman tjänat i 6 år utan lön och i 28 år, innan han blef kompanichef, hvilket han varit i 4 år. Under en sådan tjänstemannabana kan man väl ej begära, att någon skall kunna samlat kapitaler. De afgifna läkarebetygen utvisa dessutom, att han är döf och blind och dessutom ytterligt nervsvag. För en sådan Statens tjänsteman kan man, efter mitt förmenande, så mycket mindre afslå den begärda pensionen af 1.200 R:dr. som Staten, genom att bevilja densamma, i sjelfva verket återfår 600 R:dr. till hvilka Hellman sjelf under sin tjänstetid lemnat bidrag. Jag yrkar derföre bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Nisser: Jag har blifvit förekommen af en föregående talare, som fästat Kammarens uppmärksamhet derpå, att man eger alldeles ingen visshet, att Kaptenen Hellman skall afgå om 3 år. Då härjemte frågan om hans pensionering efter de upplysningar som blifvit här meddelade, synes mig vara till fullo utredd, får jag för min del påyrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag återkommer till den framställning, som gjordes af Rikets Ständer vid 1853—1854 års riksdag. Ibland de vilkor, som ifrågasattes, för att en tjänsteman skulle i och

för vansinne, blindhet eller lamhet försättas på indragningsstat, var också det, att sådant ofall skulle hafva fortfarit under tre efter hvarandra följande år. Denna inskränkning ansågs nödig för vinnande af säkerhet derom, att något misstag icke var att befara i de ofta lätt nog erhållna läkarebetygen. Jag tror således, att vi, genom att nu bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, skulle tillerkänna Kaptenen Hellman en särskild fördel utöfver hvad under enahanda förhållanden är för tjenstemän i allmänhet medgifvet, och då genom hans kvarstannande i tjenst det allmänna icke synes kunna lida någon fara eller någon förlust tillskyndas honom sjelf, men grundsatser som en gång blifvit antagna, synas böra efterleivas, får jag på grund häraf anhålla om bifall till Stats-Utskottets Betänkande.

Herr Björnstjerna: Den grund, som den siste talaren anförde för sitt yrkande om bifall till Stats-Utskottets förslag, synes mig icke vara fullt giltig. Han påminte nemligen, att enligt det svar, som Rikets Ständer vid 1854 års riksdag afgifvit på Kongl. Maj:ts Proposition, skulle en person, för att kunna försättas på indragningsstat, vara lam, blind eller svagsint, och denna sjuklighet hafva fortfarit under minst tre år. Dessa stadganden äro likväl ej tillämpliga på detta fall. Nyssberörda föreskrifter afsägo nemligen att bereda Staten full säkerhet om sjukdomens verklighet; men Kaptenen Hellman lider af svarta starren, en sjukdom, för hvilken ännu ingen läkare utfunnit något botemedel. Jag kan således ej finna, att någon större visshet skulle kunna vinnas genom att afbida en treårig bättringstid. Bland de mest ömmande omständigheter, i hvilka en person kan befinna sig, är väl den, då han mistat synen. En blind sjukling torde mera än andra svaga personer förtjena omvårdnad. Att dessutom Kaptenen Hellman under förevarande omständigheter ej kan sköta sin tjenst är väl alldeles naturligt, och afsigten med begäran om hans pensionering har påtagligen varit den, att slippa belasta arméens kadrer med otjenstbare officerare. Jag får fördenskull förena mig med de talare, som påyrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Bennich: Jag har blifvit hufvudsakligen förekommen af den siste värde talaren. Då jag begärde ordet, skedde det för att erinra en föregående talare, att den af honom återropade prøfvotiden af tre år ej alltid är tillämplig. Om en person t. ex. förlorat ett ben, behöfver man ej afbida tre år i förväntan att det skall växa igen. Enahanda torde förhållandet vara med Kaptenen Hellman. Har han svarta starren, så lär han ej återfå sin syn. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Faxe: Då jag har personlig kännedom om Kaptenen Hellmans närvarande ställning, ber jag att få meddela några upplysningar i detta afseende. Kaptenen Hellman anses vara fattig, han har två barn och har länge varit sjuk, och detta i så hög grad, att, då han för ett par år sedan fick förordnande att vara bränvinskrollör, kunde han för sin sjuklighets skull ej bestrida nämnda befattning utan nödgades att redan efter ett par veckor taga afsked derifrån. Då han så-

ledes redan vid den tiden var alltför sjuk för att sköta en så bekväm tjänst, samt denna hans sjuklighet efter nämnda tid blott ytterligare ökats, finner jag stora och talande skäl vara för handen att bevilja det anslag, som Kongl. Maj:t åt honom begärt.

Herr von Gegerfelt: Jag har blifvit förekommen af de siste talarne. Emellertid anser jag mig böra nämna, att äfven jag känner till Kaptenen Hellman, och att jag kan vitsorda, att hans tillstånd är sådant, att det motsvarar äfven de fordringar, som 1854 års riksdagsbeslut uppställt. En talare har meddelat upplysning om Kaptenen Hellmans inkomster i Statens tjänst; och jag tror, att, hvilka åsigtter man än må hafva om embetsmäns skyldighet att samläsa kapitaler, så är det ändock för mycket begärddt, att någon skall med så knappa inkomster kunna göra det. Då härtill kommer, att Hellmans tjänstemannabana till följd af hans sjuklighet måste i förtid afbrytas, anser jag verkligen så ömmande omständigheter vara för handen, att rättvisa och billighet kräfva bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, hvarpå jag för min del får yrka proposition.

Grefve Mörner: Till de ömmande omständigheter, hvarom 1854 års bref handlar, hör äfven den af ekonomiskt obestånd. Jag hyser nu visserligen det största förtroende för landshöfdingen i Jönköpings län, men något vederhäftighets- eller, rättare sagdt, ovederhäftighetsbetyg var det väl ändock ej, som han nyss afgaf.

Hvad åter beträffar en annan talares för en stund sedan fällda yttrande om amputation, så faller en sådan operation ej under de kategorier, som omtalas i 1854 års bref. Detta fall förekommer deremot i pensionskassans reglemente, i hvilket finnes föreskrifvet, att den, som blifvit på sådant sätt skadad, är berättigad att tidigare erhålla pension. Icke desto mindre torde rätt många tjänster finnas, som man kan bestrida, fastän man mistat en arm eller ett ben. De fleste af oss hafva säkerligen här i Stockholm för flera år sedan sett en person, som, fastän han hade blott ett ben, skötte presidentsbefattningen i ett af rikets kollegier. Ja, jag tror att han till och med varit militärbefälhafvare.

I nu förevarande fall anser jag, såsom jag redan haft äran nämna, att vi böra hålla oss vid de föreskrifter, som en gång blifvit bestämda, och jag får derföre ytterligare påyrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre von Otter: Då en värd talare önskat att få hvad han kallade ett vederhäftighetsbetyg för Kaptenen Hellman, får jag, såsom ordförande i kommunalstämman i den socken, der Kaptenen Hellman bor, härmed meddela det intyg, att Kaptenen Hellman befinner sig i särdeles ömmande omständigheter så väl i ekonomiskt som i öfriga afseenden.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden ä dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, och dels att Kammaren, med afslag ä samma hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande nädiga

diga framställning; gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag å samma hemställan samt bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

11:te punkten.

Herr Tornerhjelm: Jag skulle icke hafva begärt ordet för att påyrka en förhöjning uti den Stallmästaren Giese redan beviljade pension, derest jag icke förnummit, att Kammaren genom föregående beslut visat sig icke alldeles dela Stats-Utskottets tankar rörande här ifrågasvarande personers rättighet att komma i åtnjutande af understöd å allmänna indragningsstaten.

Hvad nu Herr Giese beträffar, har han under loppet af närmare 40 år tjenstgjort såsom stallmästare vid ett af våra värfvade kavalleriregementen och han har alltid befunnits med nit och skicklighet fullgöra sina äligganden. För tvänne riksdagar sedan föreslogs han till erhållande af pension, af mig okända motiver, till belopp af endast 400 R:dr, eller samma belopp som beviljas stallmästare vid de indelta kavalleriregementena. Hvilken stor skilnad det är emellan att bestrida en stallmästaretjänst vid något af de sistnämnde eller vid ett värfvadt kavalleriregemente, derom torde jag knappt behöfva yttra mig; åtminstone är denna skilnad väl bekant för härvarande representanter från Skåne. Vid sistlidne riksdag föreslogs Herr Giese ånyo; och pension beviljades honom då till förutnämnda belopp af 400 R:dr. Något afseende fästades icke då vid af mig nyss omförmälda förhållanden; och Stats-Utskottet synes ej heller vid denna riksdag hafva velat egna dem någon uppmärksamhet. Det är dock ej mer än billigt, att, när en person efter en långvarig och ansträngande tjenstgöring afträder från den plats, han innehaft, med försvagade krafter och utan att hafva haft tillfälle att bereda sig en sparpennning för ålderdomen, Staten gifver honom ett understöd, lämpadt efter hans tjenstgöringsmeriter, och tillräckligt att bereda honom åtminstone en torftig utkomst.

Jag tror mig tillräckligt känna de åsichter, som inom denna Kammarare äro gällande, för att vara öfvertygad om, att Kammaren är benägen afhjelpa den orättvisa, som i förevarande fall blifvit begängen; och i förhoppning derom samt på det Stats-Utskottet må komma i tillfälle att ånyo öfverväga saken, under iakttagande af de af mig nyss påpekade särskilda förhållanden, hemställer jag att den nu föredragna punkten måtte varda till Utskottet återremitterad.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Hvad ifrågasvarande person beträffar, så är förhållandet det, att frågan om förhöjning af hans nu innehafvande pension blifvit väckt af en enskild motionär. Då pensionen för Herr Giese beviljades, skedde det till följd af en Kongl. Proposition, och den utredning af frågan Kongl. Maj:t åstadkommit. Och som det förhållandet lär vara högst ovanligt, att en pension, som på Regeringens begäran för en afgangen tjensteman bestämts till ett visst

belopp, sedermera förhöjes till följd af en enskild persons framställning. yrkar jag bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Grefve af Ugglas: Lika med den siste talaren finner äfven jag mig föranlåten att bifalla Utskottets hemställan. Dock erkänner jag villigt Herr Gieses förtjenster, och att han kunde vara i behof af ett större ärligt understöd. Det förefaller mig nästan, som om något misstag egt rum, då Herr Giese föreslogs till erhållande af pension, och att man då icke fästat tillräcklig uppmärksamhet vid skillnaden emellan en en stallmästarebefattning vid ett värfvadt och och ett indelt kavalleriregemente. Då emellertid pensionen en gång blifvit bestämd till följd af en Kongl. Proposition, så anser jag, ehuru gerna jag önskar Herr Giese en väl behöflig tillökning i understödet, att någon förändring icke kan åstadkommas, förr än Regeringen sjelf tager initiativet dertill. Jag hemställer derföre om bifall till Utskottets förslag och att pensionen måtte bibehållas vid det nuvarande beloppet, till dess Kongl. Maj:t ingår till Riksdagen med begäran om förhöjning deri.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels återremiss deraf: gjordes proposition på bifall till punkten och besvarades med ja.

12:te—18:de punkterna.

Biföllos.

19:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Enär det förefaller mig, som den här till pension föreslagna Kommissionslandtmätaren Ryberg borde vara berättigad till erhållande af pension från civilstatens pensionskassa, och det icke kan vara lämpligt att understöd åt honom beredes på två särskilda ställen, hemställer jag om afslag å Utskottets tillstyrkande i denna punkt.

Herr Lagerstråle: Sedan den Kongl. Propositionen afläts, hafva åtskilliga omständigheter yppats, hvarom det icke fanns kännedom, då Kongl. Maj:t beslöt till Riksdagens pröfning öfverlemla Rybergs underdåniga pensionsansökan. Genom underrättelser, som på enskild väg mig meddelats, har jag erfarit, att Ryberg varit vid domstol tilltalad för embetsmissbruk och förfalskning. Af handlingar, som på sista tiden blifvit tillgängliga har inhemtats, att Ryberg varit vid Westbo Häradsrätt ställd under åtal för öfverdebitering vid beräkande af arfvode för verkställda landtmäteriförrättningar, äfvensom för förfalskning af sådana förrättningar rörande handlingar. Genom utslag den 13 December 1858 förklarade Häradsrätten, att Ryberg till följd af bristande bevisning icke kunde fällas till ansvar för förfalskningsbrottet utan, i hvad detsamma anginge, ställdes under framtiden, hvaremot Häradsrätten för embetsförseelsen dömd Ryberg tjensten förlustig. Göta hofrätt, der utslaget öfverklaga-

des, yttrade sig i den öfverklagade delen af saken på följande sätt: »Ehuru bindande omständigheter och liknelser förekommit, att klaganden låtit skriva de å hans till Kongl. Generallandtmäterikontoret insända räkningar å arfvode för laga skiften i Granhult och Elmhult tecknade origtiga bevis, att lika lydande exemplar blifvit till jordegarne öfverlemnade, eller åtminstone vid räkningarnes insändande egt kännedom om bevisens origtiga beskaffenhet finner Kongl. Hofrätten likväl klaganden icke kunna i brist af fullständiga bevis i denna del af målet åt saken fällas, på hvilket sätt Häradsrättens utslag härutinnan rättas; »men i öfriga här fullföljda delar af målet finner Kongl. Hofrätten ej skäl att i nämnda utslag göra ändring.»

Klagan fullföljdes sedermera hos Kongl. Maj:t, som icke fann skäl att göra någon ändring i Hofrättens utslag, men dock af gunst och nåd samt på grund af förebragta ömmande omständigheter förändrade afsättningsstraffet till två års suspension. Dessa omständigheter voro, såsom förut är nämnt, icke kända, då Propositionen afläts, och, ehuru jag icke är berättigad återkalla en Kongl. Maj:ts Proposition, har jag dock ansett mig böra låta Kammaren erhålla kännedom om de omständigheter, som på afgörandet låra väsendtligen inverka.

Friherre Funck: Efter de upplysningar som af Chefen för Civildepartementet blifvit meddelade, återstår naturligtvis intet annat än att helt enkelt afslå Utskottets hemställande. Jag skulle derföre ej heller hafva begärt ordet, derest icke ett annat anmärkningsvärdt förhållande genom Herr Statsrådets upplysningar blifvit lagdt i dagen, som jag anser icke böra lemnas obemärkt. Det är nemligen icke utan förvåning man kan finna att Landtmäteristyrelsen kunnat förorda pensionsansökningen af en sådan person, som Styrelsen nödvändigt bort inse till följd af föregående lefnadsförhållanden aldrig borde komma i åtanke dertill; och det är på denna omständighet jag anser att någon uppmärksamhet bör fästas.

Herr Montgomery-Cederhjelms: För de upplysningar Herr Chefen för Civildepartementet meddelat kan Kammaren ej annat än finna sig tacksam. Det utgör ett icke ringa ämne till förvåning för mig och, såsom jag tror, för alla, att Landtmäteristyrelsen kunnat med förordande insända Kommissionslandtmätaren Rybergs pensionsansökan till Kongl. Maj:t, ty af de Kongl. Propositionen bifogade Statsrådsprotokoll inhemtas, att Styrelsen verkligt förordat bifall till ansökningen. Detta häntyder på, att Styrelsen antingen har högst egendomliga åsigtter rörande befogenheten att erhålla pension af Statens medel eller ock, hvilket jag snarare tror, underlåter att taga fullständigt reda på sina underlydande tjänstemäns handel och Wandel.

Herr Lagerstråle: I anledning af de yttranden, som här blifvit i frågan afgifna, finner jag mig föranlåten att nämna, att, sedan förutnämnda upplysningar rörande Kommissionslandtmätaren Ryberg på enskild väg mig tillhandakommit, jag till Landtmäteristyrelsen aflät en embetspromemoria med förfrågan, huru med saken sig rätteligen hölle. I svar på den aflätta promemorian tillkännagaf chefen för nämnda Styrelse, att, så

vidt de för Styrelsen tillgängliga handlingar utvisade, Ryberg aldrig varit tilltalad för förfalskning, men väl blifvit fälld till ansvar för tjänstefel. Jag kan icke förklara på hvad sätt Styrelsen kunnat komma att hållas i okunnighet om åtalet för förfalskningsbrottet, på annat sätt, än att då Håradsrättens utslag i denna del icke öfverklagades, så, till följd af det vid Hofrätten brukliga expeditionssättet, blef i Hofrättens utslag ej onförmäldt annat än det, hvarom talan blifvit fullföljd, till följd hvaraf ej heller förfalskningsbrottet blifvit omnämndt i det utslag Kongl. Maj:t meddelat. Det är först genom granskning af sjelfva besvärshandlingarne det kunnat upptäckas, att Ryberg varit för förfalskningsbrott tilltalad och blifvit ställd under framtiden.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till Utskottets förevarande hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

20:de punkten.

Grefve Mörner. Carl Göran: Äfven Herr Marin är vid den ålder, att han till följd deraf kunde vara berättigad att erhålla pension från civilstatens pensionskassa: och då det har berott af honom sjelf att bereda sig rätt till åtnjutande deraf, anser jag ej att hans underlåtenhet i detta hänseende — om det nemligen berott på någon underlåtenhet — bör föranleda till någon särskild uppmuntran, eller dertill att Marin, vid tidigare år än Statens öfrige tjänstemän, skulle berättigas att erhålla pension af allmänna medel. Jag tillstyrker derföre afslag på Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Lagerstråle: Af de handlingar, som funnos bifogade Marins till Kongl. Maj:t ingifna ansökan om erhållande af pension, kunde icke vinnas någon fullständig upplysning, af hvad anledning han icke vore delegare i civilstatens pensionsinrättning. Beträffande hans helstillstånd har deremot blifvit vitsordadt: »att han sedan längre tid tillbaka lidit och fortfarande lede af gikt, som i förening med tidtals påkommande snärt-amma krampfall, jemte annan olägenhet, vållat, att några af båda händernas fingrars böjsenor förkortats, så att dessa fingrar stodo böjda in emot handlofven, hvarjemte muskulaturen i händerna, isynnerhet den venstra, förtvinats, så att någon förhoppning om återställelse till helsa ej förefunnes.» För vinnande af inträde i civilstatens pensionsinrättning för kommissionslandtmätare fordras inbetalning af flera års afgifter, beräknade efter den inträdandes tjänstetid, hvilka inbetalningar Marin sannolikt icke varit i tillfälle att utgifva: hvadan man kan antaga, att härigenom denna utväg att bekomma något understöd varit för honom stängd, helst Marin vitsordats vara utfattig. Det synes mig alltså giltiga skäl vara för handen att bevilja honom den begärda pensionen.

Herr von Möller: Då till förmån för den nu föreslagna pensionären och för att ådagalägga befogetheten af hans ansökning icke blifvit åberopade andra uppgifter än sådana, som meddelats af Landmäteristyrelsen, hvilken styrelse, enligt hvad under diskussionen om nyss före-

dragna punkt ådagalades, visat sig icke ega synnerligen reda på förhållandet med de Styrelsen underlydande tjänstemän, sa. och på de skäl af en föregående talare blifvit anförda, instämmer jag i hans yrkande om afslag å hvad Utskottet i denna punkt tillstyrkt.

Herr von Koch: Ehuru jag beklagar, att Landtmätestyrelsen kunnat göra sig skyldig till ett sadant misstag som det, hvilket under öfverläggningen om förra punkten uppdagades, så anser jag det dock vara allt för hårdt, om alla dess underlydande tjänstemän derföre skulle få pligta; och som i detta fall ingen anledning förekommer att misstänka, att någon origtighet insmugit sig, samt de af Herr Statsrådet Lagerstråle anförda skäl tillräckligt tala för bifall till förslaget, anhåller jag, att Utskottets framställning måtte vinna Kammarens godkännande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till samma hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

21:sta punkten.

Bifölls.

22:dra punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det har här blifvit föreslaget, att Professor Bagge efter 1869 års ingång skulle få uppföras å allmänna indragningsstaten till åtnjutande för sin återstående lifstid af en pension, motsvarande Bagges nuvarande löneförmåner, eller 2,500 R:dr kontant lön jemte fri bostad, den sednare i värde uppskattad till 350 R:dr, eller ett sammanlagdt belopp af 2,850 R:dr. Jag tager mig härvid friheten anmärka, att fri bostad ej är någon sådan förmån, som har ett visst och gifvet penningevärde, och jag vet ej heller, att andra tjänstemän hafva rätt att på indragningsstat åtnjuta ersättning för fri bostad. Emellertid har man denna gång, med afseende deruppå att professor Bagge under tjänstetiden är i åtnjutande af nämnda förmån, velat öka hans pension med 350 R:dr utöfver det belopp, som utgör hans kontanta lön. Jag för min del vill icke motsätta mig, att Herr Bagge uppföres till erhållande af en pension motsvarande hans lön, men jag måste på det högsta bestrida införandet af den nya principen att å indragningsstat bevilja ersättning för tillgodonjuten boställsförmån, till stöd för hvilket försärande ej mer än ett exempel kan mig veterligen åberopas. Utgifterna på denna Hufvudtitel skulle nemligen till följd häraf komma att i högsta grad ökas, och mängden tjänstemän skulle möjligen förledas att till beskattning under de sista tjänståren uppgifva värdet af sin bostad långt högre än skäligt vore, då han hade grundad förhoppning att derigenom vid afskedstagandet bereda sig en ökad pension. Vidhållande min förut uttalade åsigt, att en tjänsteman bör åtnöjas med det belopp i pension,

som han förut åtnjutit i lön, hemställer jag att det föreslagna pensionsbeloppet för Professor Bagge måtte nedsättas till 2,500 Rdr.

Herr Lagerstråle: Jag medgifver att den åsigt, som af den förre talaren yttrades, i allmänhet är fullkomligt riktig, och att en tjänsteman vid afskedstagandet icke i vanliga fall bör tillerkännas ersättning för annat än den kontanta lön han innehaff. Det är också endast på grund af särskilda förhållanden, som förevarande pensionsbelopp blifvit utsträckt äfven till godtgörelse för mistad bostad. Förhållandet är nemligen, att Professor Bagge, som i många år varit anställd såsom lärare vid bergsskolan i Fahlun, och som sannolikt skulle ega förmåga och benägenhet att fortfara med lärarekallets utöfvande vid skolan, derest densamma komme att kvarblifva i Fahlun, nu blifvit, utan sitt förvällande, förhindrad derifrån. Det har nemligen blifvit beslutadt, att skolans verksamhet på nämnda plats med utgången af detta år skall upphöra samt undervisningen förflyttas till Stockholm och härvarande teknologiska institut. Då det nu är sannolikt, att om skolan kvarblifvit i Fahlun, Professor Bagge ännu i flera år kommit att kvarstadna såsom lärare, men han deremot icke kunnat vid uppnädd högre ålder vara benägen att flytta till Stockholm, så har ock den komité, som blifvit nedsatt att uppgöra förslag angående bergsundervisningens ordnande, ansett att Professor Bagge icke kan äläggas att åtfölja skolan vid dess flyttning, utan i dess ställe hemställt om anvisande för honom af en lämplig pension. Komiterade yttra nemligen: »Hvad beträffar nuvarande andre läraren vid Fahlun bergsskola, Professoren och Riddaren J. S. Bagge, så hafva komiterade dock ansett sig kunna anhålla, att han, som redan 1868 fyller 65 år, icke kommer att följa bergsskolan till Stockholm, utan erhåller en med afseende på sin framskridna ålder samt långvariga och trängna tjänstgöring lämplig pension». Professor Bagges ålder och tjänstgöringstid jemte öfriga här förekommande omständigheter synas tala för förslaget; och hemställer jag derföre, att pensionen måtte bestämmas till det begärda beloppet.

Grefve Mörner. Carl Göran: Den omständigheten, att Professor Bagge icke finner med sitt intresse förenligt att åtfölja bergsskolan till Stockholm, ehuru han uppgifvits ännu vara fullt tjänstbar, utan att han önskar att kvarstadna i Fahlun, utgör, efter mitt förmenande, ingen anledning att för honom höja pensionen utöfver det belopp, som efter de vanliga grunderna för tjänstemäns pensionering bör honom tillkomma. Meningen kan väl icke gerna vara, att fullt tjänstbara personer skola vid afskedstagande erhålla högre pensioner än de icke tjänstbara?

Den upplysningen, som meddelades af den siste talaren, har dessutom ingifvit mig den tanken, att då Herr Bagge önskar fortfarande få blifva boende i Fahlun, ehuru bergsskolan kommer att derifrån flyttas, och afsedt är, att en mindre bergsskola skall i Fahlun inrättas, för hvars räkning en del af den bortflyttande skolans lokaler möjligen kunna komma att tagas i anspråk, Herr Bagge tilläfvventyras kan komma att kvarstadna såsom lärare vid den nya skolan och således komma i åtnjutande af lön och bostad, på samma gång han uppbär sitt nu ifrågasatta pensionsbelopp. Som jag icke anser det vara skäl att gå dylika funderingar

till mötes. kan jag ingalunda för min del tillstyrka beviljande af pension till så högt belopp, som af Regeringen blifvit äskadt.

Vill man nödvändigt, att Herr Bagge icke skall gå i mistning af den fördel utaf fri bostad, han åtnjutit under sin tjenstetid, så kan man ju, under förutsättning att för den ifrågasatta mindre bergsskolan i Fahlun icke erfordras alla Kronans dervarande, för den nu befintliga skolan anvisade lokaler, tillåta Herr Bagge att slå upp sina bopålar i någon af de lediga väningarne, då han tillika bör kunna åtaga sig tillsynen öfver Kronans obegagnade hus, och arfvodet för en särskild vaktmästare, som eljest för detta ändamål torde behövas, kunde för Statsverket inbesparas.

Friherre Tersmeden: Herr Chefen för Civil-departementet har redan antydt de skäl, som föranlett Regeringen att föreslå Professor Bagge till erhållande af en pension, öfverstigande det kontanta lönebelopp, hvaraf har under tjenstetiden varit i åtnjutande. Professor Bagges förtjenster i afseende å bergshandteringen och undervisningen vid bergsskolan äro af hvar och en erkända, som haft tillfälle att taga någon kännedom om den verksamhet Professor Bagge utöfvat. Som jag en längre tid varit fullmäktig i jernkontoret och såsom sådan jemväl deltagare i styrelsen öfver Fahlun bergsskola, så har jag särskildt blifvit satt i tillfälle att erhålla kännedom om ej allenast det utmärkta sätt, hvarpå Professor Bagge utöfvat sitt lärarekall, utan äfven det förtjenstfulla sätt, hvarpå han såsom styresman handhaft skolans angelägenheter. Hade Professor Bagge, som ännu i flera år bort kunna biträda vid undervisningen, medföljt skolan till Stockholm, så hade han der såsom lärare kommit i åtnjutande af en vida större lön, 4.500 R:dr. Det synes mig derföre vara så mycket mera lämpligt att bevilja honom den pension, Kongl. Majt för honom begärt och Stats-Utskottet redan tillstyrkt, hvadan jag hemställer, att den föredragna punkten måtte bifallas.

Herr Lagerstråle: Det förslag, som Grefve Mörner framställt om beredande af tillfälle för Professor Bagge att efter afskedstagandet få bibehålla samma bostad, som han nu disponerar, tror jag icke skulle leda till någon egentlig besparing för Statsverket. Meningen är naturligtvis, att de delar af nuvarande bergsskolans tomter, äfvensom byggnader, som icke till följd af Riksdagens beslut kunde komma att för den nya skolan användas, skulle försäljas; och det torde för hvar och en vara temligen klart, att, om någon af de öfverflödiga byggnaderna skulle bibehållas såsom en Kronans tillhörighet endast för att bereda Professor Bagge bostad, underhåll och reparationer af denna byggnad skulle leda till utgifter för Statsverket, säkerligen öfverstigande de nu ifrågasatte 350 Riksdalerna.

Herr Storckenfelt: De af Grefve Mörner anförda skäl för nedsättning i beloppet af den åt Professor Bagge begärda pensionen synas mig vara fullt rigtiga och ovederlagda; och under åberopande af desamma instämmer jag derföre i yrkandet, att pensionsbeloppet måtte nedsättas till 2.500 R:dr.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan oförändrad och dels af Grefve Mörner bifall till samma hemställan, med den förändring att det tillstyrkta pensionsbeloppet nedsattes till 2,500 R:dr; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på bifall till samma hemställan med den af Grefve Mörner föreslagna ändring, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets merberörda hemställan oförändrad blifvit förnyad samt med blandade ja och nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Grefve Mörner begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 22:dra punkten af Utlåtandet N:o 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles ifrågavarande hemställan, med den förändring att det för Professoren J. S. Bagge föreslagna pensionsbeloppet nedsattes till 2,500 R:dr.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 30.

23:dje och 24:de punkterna.

Biföllos.

25:te punkten.

Herr Faxe: Jag erkänner visserligen rigtigheten af den grundsats, Utskottet i motiveringen till sin nu ifrågavarande hemställan uttalat, nemligen att pensionering af embets- och tjenstemäns efterlemnade enkor eller familjer endast i särskilda undantagsfall bör ifrågakomma. Men jag vågar tro, att vi just nu hafva funnit ett sådant undantagsfall. Utskottet erkänner sjelft de förtjenster om det allmänna, som aflidne sekreteraren i Statistiska centralbyrån Fähræus under sin tidigt afbrutna lefnadsbana redan hunnit inlägga; och jag tror också att för litet hvar är kändt, att han från sin första ungdom varit en utmärkt person, hvilken sträfvat att efter bästa förmåga utföra de magtpåliggande värf, som blifvit honom uppdragna. Ledamöter tror jag finnas här närvarande från det vid förra riksdagen tillsatta särskilda Utskott, deri Fähræus var

sekreterare, hvilka kunna intyga, huru ansträngande det arbete varit, som med denna sekreterarebefattning var förknippadt, samt med hvilken rastlös ihärdighet han sökte utföra detta arbete; och jag tror att dessa stråfvanden bidrogo att undergräfvu hans förut försvagade helse.

Måhända är det icke rätt att anställa några jemförelser; jag skulle annars vilja göra det och kan icke underlåta att anmärka, att, då Utskottet, på sätt föregående punkt utvisar, funnit lämpligt att föreslå en pension af 600 R:dr för aflidne förre Landshöfdingen Montgomerys enka och i 31 punkten ett lika belopp för Professoren Qvarnströms enka, Utskottet icke funnit skäl uti att tillstyrka det af Kongl. Maj:t här begärda mindre pensionsbeloppet. Jag vill, som sagdt är, icke anställa en jemförelse mellan den civile tjänstemannen och hjelten eller den frejdade ärtisten, men jemför jag deremot deras efterlemnade enkors ställning, hvilken, jemte den verksamhet männen uti lifstiden utöfvat, torde böra tagas i betraktande, så vi ar sig, hvad Fru Montgomery beträffar, att hennes döttrar ej gerna kunna vara minderåriga, och att Professor Qvarnström icke efterlemnat några barn med sin qvarlevande enka, hvaremot Fru Fähræus har att draga försorg om tre minderåriga barns uppfostran. Den summa, hvartill behållningen i boet efter aflidne Fähræus uppgått, utgör, enligt hvad Utskottet tillkännagifvit, 12,287 R:dr 61 öre, af hvilket belopp likväl en del till följd af särskilda bestämmelser icke kommer att af enkan disponeras. Fähræus har dessutom till följd af den anställning, han haft vid Statistiska centralbyrån, der han måst egna sig åt ett arbete, som tagit hela hans tid och alla hans krafter i anspråk men i inkomst icke lemnat honom mera än hvad som åtgått till familjens underhåll, varit förhindrad att inträda såsom delegare i civilstatens pensionsinrättning, hvarifrån hans enka således icke har att påräkna något understöd. All anledning synes sålunda vara för handen att bifalla det af Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppet af 400 R:dr; och anhåller jag derföre, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, måtte bifalla den Kongl. Propositionen.

Herr Arrhenius: Jag instämmer till alla delar med den siste värde talaren och ber endast få tillägga, att, om ömmande omständighet någonsin förekomme, så är det i detta fall. Jag anser mig knappast behöfva hos Kammaren upplifva minnet af denne kunskapsrike, flärdfrie, för tidigt bortgångne man, för hvars enka och barn nu är fråga att bereda uppehälle. Vi känna alla de stora förtjenster han inlagt såsom embetsman och författare, under den korta lefnadshana honom blef beskärd. Det har blifvit antydt af den föregående talaren och jag har ingen anledning att icke sätta tro till denna uppgift, att Fähræi sköra lifstråd blef afsliten till följd af öfveransträngningar vid föregående riksdagen, då han fick sig uppdraget att såsom sekreterare fungera i det Utskott, förut blifvit omnämndt, och der han fullgjorde sina åligganden på ett sätt, som lemnade intet öfrigt att önska. Då han nu på detta sätt blifvit för tidigt borttryckt och lemnat efter sig en oförsörjd enka och tre minderåriga barn, tror jag icke, att Riksdagen, att denna Kammare skulle vilja undandraga sig att visa den bort-

gångne sitt erkännande af hans förtjenster genom att bifalla Kongl. Maj:ts Proposition.

Jag ber dessutom att, då det för Utskottet varit ett skäl att afstyrka bifall till Propositionen, att bouppteckningen efter den aflidne utvisat en behållning af 12,287 R:dr 61 öre, få upplysa det denna behållning hufvudsakligast består uti hans värderika bibliotek och efterlemnade mobilier, som vid en realisering ej torde inbringa så stort belopp, men att de kontanta tillgångarne deremot äro ganska obetydliga. Då härtill kommer, att hans efterlevande maka är mycket sjuklig och till följd af svaghet i ögonen blifvit af läkare förbjuden att sysselsätta sig med sådant arbete, som anstränger synen, så må väl medgifvas, att här förefinnas i högsta grad ömmande omständigheter; och, då det är en erkänd sak, att den bortgångne var en redbar och duglig man, som af alla krafter arbetade i sitt kall, så länge Försynen gaf honom förmåga dertill, och måhända just genom detta ihärdiga arbete nedlades i en för tidig graf, synes mig Kongl. Maj:ts ifrågavarande hemställan vara synnerligen förtjent af Kammarens behjertande.

Herr Ekenman: Lika med den förste talaren, som i denna fråga hade ordet, gillar jag fullkomligt Utskottets åsigt, att pensionering af embets- och tjenstemäns efterlemnade enkor eller familjer endast i särskilda undantagsfall bör ifrågakomma, men jag delar äfven hans åsigt derutinnan att just här ett sådant undantagsfall eger rum.

Jag hade äran att vara ledamot af det Särskilda Utskott vid förra riksdagen, deri Herr Fähræus tjenstgjorde såsom sekreterare, och om än resultaterna af Utskottets verksamhet för tillfället blefvo ringa, var dock det arbete dess sekreterare utförde produkten af flera års studier, utgörande en rik källa, hvarest för framtiden statistiska upplysningar äro att finna för såväl folkombuden och dem, som i statsförvaltningen hafva del, som äfven för hvar och en annan, den der önskar förvärfa sig kännedom om sitt lands tillgångar och behof. Det är i högsta måtto att beklaga, att en så verksam lefnad blef så tidigt afbruten. Huruvida detta skedde till följd af ansträngningar vid sistlidne riksdag lemna jag derhän, men att dessa ansträngningar varit stora, derom kan jag bära vittne.

Nästföregående talare hafva yttrat sig om den behållning bouppteckningen utvisat. Denna behållning består dock hufvudsakligen af mobilierna och en värderik boksamling, hvaraf vid försäljning jemförelsevis ringa tillgång är att påräkna till enkans och de oförsörjda barnens underhåll. Jag vågar derföre vördsamt hemställa, att Kammaren ville lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts i den nådiga Propositionen framställda begäran.

Herr von Koch: Efter hvad nu blifvit yttradt af föregående talaren återstår för mig föga att tillägga. De uppgifter som blifvit meddelade äro, efter hvad jag haft tillfälle att inhemta, fullt rigtiga, och jag instämmer derföre gerna i de föregående värde talarnes åsigter.

Jag vill endast nämna, att jag ståt i personlig beröring med Fähræus. Han har varit anställd såsom lärare vid en af hufvudstadens skolor, som åtskilliga af mina barn besökt såsom lärjungar, och jag

har derigenom varit i tillfälle att se, på hvilket i alla afseenden utmärkt sätt han gått till väga såsom lärare och hvilket älskligt föredöme han visat sina disciplar. Af den verksamhet han såsom tjänsteman i Statistiska byrån och såsom författare i öfrigt utöfvat hafva vi, litet hvar, varit i tillfälle att njuta frukterna. och den ordning och den flit han i dessa arbeten ädagalade äro af alla vitsordade och erkända. Då nu hans efterlevande maka och barn befinna sig i knappa omständigheter, synas mig tillräckligt talande skäl förefinnas för bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, hvarom jag derföre får hos Kammaren värdsammast hemställa.

Herr Statsrådet Bredberg: Den åsigt Stats-Utskottet uttalat, att pensionering af embets- och tjänstemäns efterlemnade enkor eller familjer endast i särskilda undantagsfall bör ifrågakomma, och som delats af föregående talare, är i sjelfva verket samma princip, som Kongl. Maj:t följt vid framställandet af sin Proposition i förevarande fall, emedan Kongl. Maj:t ansett, att den man, hvars efterlemnade enka och barn här blifvit ifrågasatta att erhålla ett ringa understöd af allmänna medel, inlagt så mycken förtjenst genom sin verksamhet i ett anspråkslösare kall, att han ansetts derigenom hafva beredt sina efterlevande en större fordran på Representationens hägkomst än mången äfven skicklig och välförtjent embetsman, som innehalt en högre ställning. Ett undantagsförhållande eger här verkligen rum; och föregående talare hafva lagt i dagen de bevekande omständigheter, som tala för bifall till Kongl. Maj:ts framställning. Herr Fähræus var, vi måste erkänna det, mera än en vanlig embetsman; han hade den lyckan att icke blott, lika med mången annan, kunna genom sin verksamhet gagna inom den krets, han genom sin befattning tillhörde. utan äfven att ur de materialier, som utgjorde föremål för hans officiella arbete, kunna framdraga frukter, som kommit den stora allmänheten och fäderneslandet i dess helhet till godo. Säkerligen hafva många af oss med mycken nytta och tillfredsställelse begagnat sig af resultaten af hans forskningar, af de rikhaltiga uppgifter, de väl och klart ordnade siffror, han i sin administrativa och statistiska handbok meddelat, och hans arbete såsom sekreterare uti ett Utskott vid förra riksdagen har af föregående talare blifvit på det bästa vitsordadt. Att han i mer än ett afseende således gagnat fäderneslandet, tror jag vara obestridligt; och jag kan icke finna annat, än att Utskottet allt för strängt uppfattat det i dess eget utlåtande uppställda begreppet af »särskilda undantagsfall», då förevarande fall ansetts icke vara derunder hänförligt. Jag hemställer derföre, att Kongl. Maj:ts förslag måtte af Kammaren bifallas.

Grefve Mörner, Carl Göran: Om jag ej misstager mig, var Sekreteraren Fähræus till en början anställd såsom extra ordinarie tjänsteman inom Ecklesiastik-departementet. Ingen lärar väl vilja bestrida, att, om han fullföljt sin bana inom detta departement, han med sin erkända förmåga skulle före sin död hafva derstädes avancerat till kanslist; och i sådant fall hade hans enka varit berättigad till erhållande af pension från civilstatens pensionsinrättning. Han befanns emellertid vara en man, utrustad med större förmåga än mängden, och förflyt-

tades derföre till en viktigare plats, der han blef satt i tillfälle att mera gagna det allmänna, men som för honom och hans familj medförde den olägenhet, att han utestängdes från det sanctuarium, som heter civilstatens pensionsinrättning. Till följd häraf blef det honom omöjligt att bereda sin efterlemnade enka och sina barn en fördel, hvilken eljest skulle hafva tillfallit dem, men är det väl under sådana förhållanden, då just den omständigheten, att Staten tagit hans krafter i anspråk för viktigare värf, vällat, att han icke kunnat betrygga de sinas framtid, Staten värdigt att undandraga sig att räcka hans efterlevande en hjälpsam hand? Jag tror det icke.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag dera samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, hvilken proposition med ja besvarades.

26:te punkten.

Herr Reutersvärd: Jag har med nöje afhört diskussionen rörande den sist afgjorda punkten, derunder samtliga talare instämt i den åsigten, att der bevakande omständigheter förekomma, Representationen bör träda emellan och räcka en afliden tjenstemans i knappa omständigheter försatta enka en hjälpsam hand. Man var ense om, att bevakande omständigheter i förstnämnda fall förekomma; och jag hysar då intet tvifvel om, att Kammaren, hvad den nu föreslagna pensionären beträffar, skall märka bevakande omständigheter i fullt ut lika hög grad. Friherre von Düben, som med nit och skicklighet fullgjort sina åligganden i Statens tjenst och genom omtanke och sparsamhet försörjt sig och sin familj, blef borttryckt i sina bästa år och har efterlemnadt, enligt bouppteckningen, en behållning i boet af endast 3,873 R:dr 90 öre. Hans efterlemnade maka har att uppfostra två minderåriga barn, det äldsta 6 det yngsta 3 år. Om derföre några ömmande omständigheter kunna förefinnas, så är det i sanning här. Friherre Düben var, genom den anställning han hade, förhindrad att inträda i civilstatens pensionsinrättning, och var således urståndsatt att genom egna bemödanden på detta sätt betrygga hustrus och barns framtid. Han afled den 19 Mars nästlidet år, och af den tillgång han efterlemnadt går en sjettedel till hans dotter i ett förra gifte, hvilken är bosatt i Frankrike, och hvad som återstår för enkan blir således ungefär 3,000 R:dr. Jag vill dessutom tillägga, att Friherre Düben bebodde en våning å Södermalm, hvilken till följd af boets ekonomiska ställning hustrun icke ansett sig kunna bibehålla efter mannens fränfalle; att hon sökt få densamma uthyrd för att derigenom bereda någon lindring i utgifterna, men att detta icke lyckats; och att hon nödgats så småningom afyttra alla boets tillhörigheter, för att kunna till denna dag uppehålla sig och de sina. Under sådana förhållanden och da den aflidnes verksamhet blifvit väl vitsordad af motionären, hvilken tillika varit hans förman, och som jag förmodar icke skall underlåta att inlägga ett ord till sakens fromma, vågar jag hemställa, att Kammaren måtte bifalla motionärens förslag.

Herr Troilius: Stats-Utskottet har för afstyrkande af den ifrågasvarande motionen åberopat samma skäl som vid den föregående punkten, eller att pensionering af tjänstemäns enkor endast i särskilda undantagsfall bör ifrågakomma.

Såsom regel vill jag icke underkänna giltigheten af dessa skäl, men anhåller dock att få underställa Kammarens pröfning, om ej här ett sådant undantagsfall är ifråga som förtjenar att behjertas.

Jernvägarne äro i vårt land ganska unga. Först ifrån år 1863 har den dervid anställda personal kunnat påräkna mera stadigvarande befattningar; men någon definitiv organisation af förvaltningen har ännu icke blifvit fastställd utan är för närvarande beroende på Statsmagternas beslut; och innan sådant skett, har det ej heller varit möjligt att åstadkomma någon för personalen gemensam anstalt med eller utan biträde af Staten till pensionering af tjänstemän eller till understöd för deras efterlemnade enkor och barn.

Utän en sådan gemensam anstalt måste det vara att befara, det flertalet afgående tjänstemän vid jernvägarne skola lemna sina efterlevande till rof för nöd och fattigdom: ty aflöningen är och kan ej blifva sådan, att hvar och en för sig kan derutaf afsätta en tillräcklig sparpenning för egen ålderdom och efterlevandes försörjning; och andra lofliga tillfällen till förvärf, som kunna stå Statens öfrige tjenare öppna, är jernvägspersonalen förhindrad att begagna, emedan den aktiva jernvägstjensten är så beskaffad, att hvarje annan sysselsättning, än som dermed eger omedelbart sammanhang och tillhör hvars och ens befattning, måste vara densamma förbjuden.

Hvarje jernvägstjensteman, som ej besitter enskild förmögenhet är därför inskränkt till den lön, som är förenad med hans befattning; och ganska sällan förde inträffa, att någon person, som har andra utvägar till bergning eller enskild förmögenhet, företrädesvis väljer en bana, der hvarje befattning åtföljes af det strängaste ansvar, mångfaldiga obehag, och der hans verksamhet mera än på nästan hvarje annan väg är bunden inom de trängaste gränser.

Dertill kommer att en stor del af tjenstgöringen vid jernvägarne är synnerligen ansträngande och verkar förstörande på personalens helsa, hvarföre de tjänstemän som innehafva sådana befattningar, icke utan stora svårigheter och höga premier kunna vinna inträde i andra allmänna anstalter för pensionering, lifräntor eller lifassuranser.

Derföre har man äfven vid alla mig bekanta jernvägar i främmande länder, vare sig statsbanor eller privata anläggningar, utan undantag, medelst gemensamma bidrag af banornas egare och den vid hvarje jernväg anställda personalen, bildat betydliga fonder för pensionering ej allena af tjänstemanna- och betjeningspersonalen utan äfven af deras enkor och barn.

Jag vill endast anföra ett exempel. Enligt den officiela statistiken för år 1864 öfver samtliga de tyska jernvägarne, bestående af 14 statsbanor och 51 privata jernvägar om tillsammans ungefär 1.800 svenska mils längd, egde dessa banor pensionsfonder till ett sammanräknadt belopp af mera än 20 millioner Riksdaler, och bidragen dertill för året uppgingo till 2.500.000 R:dr, hvaraf tjenstepersonalen hade inbetalt vid pass 1,500,000 och banornas egare 1,000,000. Delegarnes antal uppgick

till 53.000 personer och understödstagarne voro 1.201 tjänstemän och 2.757 enkor, hvarförutan uppfostringshjelp lemnades åt 1,454 barn och tillfällig hjälp åt 4.221 personer.

Jag har blott velat anföra detta såsom ett bevis på hvad nödvändigheten och omtanken framkallat annorstädes. Man har förfarit på alldeles samma sätt i Danmark, i Belgien, i Frankrike och andra länder. Man har öfverallt insett nödvändigheten af en förening emellan jernvägarne egare och deras tjenare för ifrågavarande ändamål, såsom ett vilkor för uppfyllandet af de oestergifliga anspråken på hvarje jernvägstjänsteman att uteslutande egna sig åt sitt ansvarsfulla kall äfven med uppoffring af lif, helsa och krafter, då tjensten sådant fordrar.

Hade grunderna för en pensionsanstalt kunnat bestämmas, innan förvaltningen af Statens jernvägar blifvit definitivt ordnad, så skulle förslag derom utan tvifvel redan hafva blifvit framlagdt och utvägar sålunda varit beredda att tilldela afgångne tjänstemäns enkor något understöd af för sådant ändamål samlade medel; men då detta icke kunnat ske, återstår endast att, på sätt jag ansett det vara min pligt att göra, hos Riksdagen begära behjertande för en alltför tidigt bortgången duglig tjenares i fattigdom stadda enka och barn.

Särskildt får jag fästa uppmärksamheten på det förhållande, att tillgång på dertill bildade och erfarne personer synnerligen för maskinväsendet vid jernvägarne helt och hållet saknades inom landet, då Statens jernvägar började trafikeras, att det derför var nödvändigt att på Statens bekostnad låta flere unga personer under en längre tid utbildas till maskiningeniörer vid utländska jernvägars verkstäder, men att Friherre Düben, som under en längre tid haft anställning vid främmande jernvägars maskinafdelningar och derunder förvärfvat insigter och erfarenhet i alla delar af denna viktiga gren af jernvägsförvaltningen, sålunda utan någon föregående uppoffring å Statens sida kunde anförtros att förestå en af stambanornas reparationsverkstäder och chefsbefattningen för maskinafdelningen vid första trafikdistriktet.

Baron von Düben användes först såsom kontrollant vid beställningar af jernvägsmateriel i utlandet och sedermera från och med December 1860 såsom maskiningeniör, då han erhöll ett årligt arvode af 3.600 R:dr, som år 1863 höjdes till 4.200 och 1867 till 4.800 R:dr, hvilken högre afönning han dock endast åtnjöt under 3 månader eller till den 19 Mars samma år, då en under de sednare åren allt mera utvecklad sjukdom i förtid afbröt hans lefnad vid 54 års ålder.

Den korta tid, som den afiidne innehade ett för hans och familjens tarfliga bergning tillräckligt arvode, kunde ej tillåta honom att aflägga några betydande besparingar. Att han likväl lemnade ett skuldfritt bo af 3,800 R:drs värde bör anses såsom ett bevis på omtänksam hushållning. Han försökte ock under de sednare åren att medelst en lifassurans i någon mån betrygga sina efterlevandes ställning, men måste afstå derifrån, när premierna för en sådan i anseende till hans redan framskridna ålder, brutna helsa och beskaffenheten af hans tjenstebefattning, skulle hafva blifvit högre än hans årsinkomster medgäfvos att betala.

En man i Friherre Dübens ställning har ej haft samma tillfälle som mången annan att göra sig bemärkt genom arbeten, som ådraga sig en allmänare uppmärksamhet; men hans skicklighet, nit och flärdlösa ar-

bete i den anförtrödda befattningen förtjena därför ej mindre erkännande. Ingen kan utan en under längre tid förvärfvad erfarenhet anförtras att på eget ansvar handhafva skötseln och underhållet af jernvägsmaterielen, på hvars goda beskaffenhet och omsorgsfulla värd rörelsens säkerhet till största delen beror. Att Baron Düben med synnerlig flit och omtanke härät egnade hela sin verksamhet: att han införde till väsendtliga besparingar ledande förbättringar deruti: äfvensom att han med utmärkt ordning ledde arbetena vid den reparationsverkstad som han förestod, kan jag med fulla skäl sanningsenligt vitsorda.

Om Friherre Dübens helsa ej blifvit, mycket till följd af hans tjänstebefattning, i förtid bruten, så att han kunnat med densamma fortvara ytterligare några få år, till dess att förvaltningen af Statens jernvägar hunnit definitivt ordnas och i sammanhang dermed en pensionsinrättning för jernvägspersonalen bildas, så hade en fråga som den förevarande ej behöft väckas. Måne icke här ett undantagsförhållande är för handen, som förtjenar afseende. Är det ej skäl att Staten, som fått tillgodoräkna sig en i andra dylika fall ganska dyrköpt erfarenhet, med en så ringa utgift som 400 R:dr om året visar sin välvilja mot en nitisk och skicklig tjenares enka och tvänne oförsörjda barn, det ena 6, det andra 4 år, hvilka icke hafva annat medel till uppehälle än hvad en ensam qvinna med sitt arbete kan förtjena? Är det ej skäl att med någon välvilja, helst i denna form, söka uppmuntra nitet hos den personal, helst vid den förvaltningsgren som här är i fråga, hvilken har sig värden anförtrödd om det dyrbara nya verk, som Staten med så stora ansträngningar bekostat? Glömmen ej mine Herrar, att man af denna personal fordrar uppoffring af lif och helsa, då tjensten gör sådant nödvändigt: och varen öfvertygade att ingen deribland skall derutinnan tveka, om man åt honom bevarar hoppet att hans efterlevande i yttersta nödfall ej skola sakna det nödvändigaste!

Jag anhåller därför vördsamt om proposition på bifall till den af mig väckta motionen.

Herr Montgomery-Cederhjelms: Jag är rätt ledsen öfver, att jag i denna fråga icke kan instämma med min ärade granne. Jag anser nemligen, att Stats-Utskottet haft skäl afstyrka bifall till denna motion, och fruktar att, om vi fästa alltför mycket afseende vid ömmande omständigheter, hvilka naturligtvis i hvarje förekommande fall kunna åberopas och synnerligast, då det är fråga om att erhålla pension, någon bestämd grundsats vid utdelandet af ifrågavarande understöd aldrig kunde vidhållas.

Hvad beträffar den föregående talarens yttrande, att man i allmänhet borde söka bereda pension åt afskedade jernvägstjenstemän, deras enkor och barn, så instämmer jag fullkomligt med honom deri, men jag anser detta böra blifva beroende på en särskild regeringsåtgärd och icke, aldra minst nu, föremål för öfverläggning inom Representationen. Att ett sådant pensionsväsende, som talaren ifrågasatt, ännu icke blifvit ordnadt, kan jag aldra minst anse lämpligt att åberopa såsom skäl för beviljande af pension åt Friherre von Dübens enka. Jag finner icke lämpligt att tillerkänna pension åt enkan efter en man, som endast i 8 år varit anställd i Statens tjänst. Att för öfrigt vilja jemföra denna

fråga med den nyss afgjorda, synes mig olämpligt, då man tager i betraktande, att framställningen af beviljande af pension åt Herr Fähræi enka blifvit gjord af Kongl. Maj:t, då deremot det förslag, som nu är under öfverläggning, blifvit väckt af en enskild motionär och dertill af en person, som genom sin ställning till frågan är den mest lämplige att i saken göra en framställning hos Kongl. Maj:t, hvars förord naturligtvis vore att påräkna, om begäran vore berättigad; och genom erhållande af förord rätta medlet vore funnet att sedermera utverka Riksdagens bifall. Jag yrkar att Utskottets hemställan måtte godkännas.

Friherre Cederström: Sedan jag af en ledamot af Stat-Utskottet nu blifvit upplyst om, att den princip Utskottet uttalat beträffande skälen för beviljande af ifrågavarande understöd icke ansetts vid alla tillfällen böra följas, att de bevakande omständigheterna ej alltid böra tagas i öfvervägande, och att det således är slumpen som här råder, så kan jag icke annat än beklaga, att ej en lycklig slump denna gång föranledt Utskottet att tillstyrka, hvad den värde motionären föreslagit. Ty att ömmande omständigheter här vid lag förekomma, det har ingen kunnat bestrida och ej heller någon bestridt. Jag skulle därför gerna hafva sett, om motionen blifvit med förord af Utskottet öfverlemnad till Kammaren, hvars bifall, oaktadt så ej är händelsen, jag dock vägar påyrka.

Herr Leijonancker: Jag skulle önska, att Grefve Mörner rörande förevarande fråga ville upprepa de vackra ord, han nyss fälde till förmån för Herr Fähræi enka och barn, ty jag tror att dessa ord skulle äfven i detta fall finna sin tillämpning. En likhet emellan Herr Fähræus och Friherre Düben likasom emellan deras enkor förefinnes i mera än ett afseende. Äfven Friherre Düben borttrycktes för tidigt från den bana han beträdt och på hvilken han kunnat skaffa sig både inkomster och anseende. Han var ej heller satt i tillfälle att af sin lön spara något för familjens framtid eller att bereda sin enka underhåll från någon annan pensionsinrättning. Hans enka befinner sig nu med sina barn i knappa omständigheter; och stora skäl synas mig därför vara för handen att bevilja henne den föreslagna pensionen, hvilket mitt hopp är att Kammaren ock måtte göra.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till den ifrågavarande motionen, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

27:de punkten.

Friherre Raab, Adam: Jag har icke deltagit i diskussionen öfver de föregående punkterna, utan åtnöjt mig med att uppmärksamt afhöra desamma äfvensom de af Kammaren fattade besluten. Nu har dock, om jag så må säga, ett enskildt motiv drifvit mig att begära ordet. Under loppet af sju riksdagar har jag varit kamrat med aflidne Kammarrättsrådet Printzensköld så väl i de Utskott, der vi gemensamt arbetat, som ock i allmänhet på riddarhuset, och jag vet mig aldrig vid något tillfälle, aldrig i någon fråga, hafva varit af lika tanke med honom. Tvärtom har jag sökt att, i man af min förmåga, bekämpa hans flinharda, byråkratiska, konservativa åsichter. Det bör således ej kunna antagas, att det är till följd af något särskildt vänskapsband jag nu vill inlägga ett ord till förmån för den aflidnes enka. Under denna strid, som jag med mannen utkämpat har jag dock blifvit öfvertygad om, att han varit en arbetsam, rättänkande och ärligt menande man, och jag vet dessutom, att han i Statens tjänst arbetat i åtta och fyratio år. Helt nyss beviljade Kammaren pension åt enkan efter en man, som tjänat Staten i endast 8 år. Kammarrättsrådet Printzenskölds tjänstetid belöper sig, som jag nyss nämnde till 48 år. Han var redan 1826, då civilstatens pensionsinrättning stiftades, anställd i Statens tjänst, men hade då så ringa lön, att han ej var i tillfälle att afsätta något för att bereda sig inträde i denna inrättning, hvarföre han ock afsade sig rättigheten dertill. Sedan var det honom icke möjligt att, äfven om han så önskat, återvinna den rätt han förlorat förr än år 1863, då sådan rätt återförvärfvades genom ett beslut, som framkallades af en af Grefve Mörner väckt motion. Printzensköld dog emellertid kort derefter.

Att mannen var arbetsam, har redan blifvit antydt, men han var äfven sparsam, ända till ytterlighet, och han borde därför hafva kunnat afsätta något, men han tillhandlade sig på sednare tider en landegendom, hvilken, såsom jag tror, blef en graf för alla hans tillgångar. Vid hans död befanns icke allenast en brist i boet, utan jag tror till och med att det gick så långt, att flera af hans vänner, äfvensom sönerna, fingo släppa till af sina tillgångar för att honorera borgensförbindelser, som de ingått för den aflidne.

Jag kan ej annat än förklara, att det skulle bevisa mycken inkonsequens, om ej Kammaren, som redan beviljat så många mindre berättigade pensioner, skulle bevilja äfven denna. Att en man, som så länge och så troget tjänat sitt land, icke skulle vara förtjent af så mycken erkänsla af nationen, att den tillerkände hans älderstigna, medellösa maka ett ringa understöd, kan jag icke fatta; och jag hoppas förvisso, att Kammaren icke skall underlåta att bevilja det af motionären föreslagna pensionsbeloppet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag gillar fullkomligt den grundsatsen, att i allmänhet pensioner åt aflidne tjänstemäns enkor eller familjer icke böra af Riksdagen beviljas utan på begäran af Kongl. Maj:t. Jag afrådade därför äfven vid sistlidne riksdagen att framställning skulle genom en enskild motionär göras hos Representationen, utan till-

styrkte i stället den pensionssökande att vända sig till Kongl. Maj:t. De skäl hon hade att för bifall till sin begäran åberopa ansåg jag vara så talande, att jag icke tviflade på, att Proposition i ämnet skulle blifva afläten. Anledningen till att så icke skett är mig obekant, men jag föreställer mig, att den icke kunnat vara någon annan än den, att Printzensköld försummat att begagna sig af tillfälle att vinna inträde i civilstatens pensionsinrättning och att derigenom bereda sin efterlemnade enka förmänen af pensions erhållande. Det kan ej heller nekas, att han i detta fall begått en oförsigtighet, ehuru han i någon man kan ursäktas, om man tager i betraktande de omständigheter, som förefunnos vid den tid, då han skulle göra sitt val och bestämma om han skulle inträda i pensionsinrättningen eller icke. Hvad sjelfva pensionsinrättningen beträffar, var den då nyss bildad, och osäkert var, när någon pensionsutdelning kunde komma att ega rum. Detta var öfverlemnadt åt en oviss framtid. De flesta som togo kännedom om inrättningens ställning fruktade dertfore, att tidpunkten för pensionsutdelningen icke skulle inträffa i deras lifstid, och så hade väl också blifvit förhållandet, om saken fått utveckla sig så som afsedt var. Sedan åstadkoms emellertid en reglering, hvarigenom det möjliggjordes att tidigare än man förmodat verkställa pensionsutdelning ur kassan. Det utsattes då en tid, inom hvilken de, som ej redan voro delegare i kassan, skulle tillkännagifva, om de ville inträda såsom delegare eller ej, men sedan denna tid var förliden fanns ingen hjälp för dem, som försummat sig; och nådens dörr var för evigt sluten. Orsaken hvarfore Printzensköld försummade göra sig till delegare i kassan var väl äfven den, att han ansåg sina inkomster vara allt för ringa för att följa vid några andra utgifter än de, som erfordrades till bestridande af hans lefnadskostnader. Han var vid denna tid registrator och hade såsom sådan ej någon synnerligen stor lön att uppbära.

Tager man hans ekonomiska ställning i betraktande, så skall man finna, att den aldrig varit särdeles förmånlig. Hans ringa lön räckte knappast till att med det farliga lefnadssätt han förde bereda sig och familjen en torftig utkomst. Han förnekade sig dertfore hvarje njutning, som var förenad med penningeupoffring, och vaktade sig noga för hvarje utgift, som ej var af nöden påkallad. Deremot skonade han icke sig sjelf; han krusade för intet arbete och gjorde i sitt hus drängtjänst i ordets egentliga bemärkelse. Han inbesparade derigenom många utgifter, som andra personer i hans samhällsställning måste vidkännas. Under sådana omständigheter må man ej lägga honom till last, att han ej ingick i pensionsinrättningen. Genom det 1863 utfärdade reglementet för pensionskassan förändrades föreskrifterna så, att tjänstemännen kunde afsäga sig rättigheten att vara delegare, så länge de kvarstodo i dåvarande lönegrad, men vunno de befördran så öppnades ej blott möjligheten för dem att inträda i pensionsinrättningen, utan det blef för dem till och med en skyldighet. Derigenom äro numera många räddade från den olägenhet, som drabbade dem, hvilka voro i Statens tjänst redan då pensionsinrättningen stiftades. Denna fördel kunde emellertid ej, till följd af äldre stadganden, tillkomma Printzensköld, emedan han några dagar innan dessa förändrade föreskrifter meddelades, avancerat från

advokatfiskal till kammarrättsråd. Oaktadt sitt avancement hade han i detta fall således verklig otur.

Beträffande det sätt, hvarpå han fullgjort sina tjensteåligganden, äro meningarne icke delade. Utan alla konsiderationer fullgjorde han sitt åklagarekall och med en osviklig rättrådighet utöfvade han sitt domareembete. I alla sina befattningar ådagalade han en outtröttlig arbetsamhet.

Han hade varit 48 år i Statens tjenst och lemnade intet efter sig åt sina anhöriga, ty hela hans egendom måste afträdas till borgenärernes förnöjande. Hans efterlevande, sextioåttåriga maka är oförmögen att genom eget arbete försörja sig. Skulle det väl då, under sådana förhållanden, vara Staten värdigt att låta enkan efter en tjensteman, som innehafvt så framstående befattningar som Kammarrättsrådet Printzen-sköld, af behovet tvingas att kanske gå för hvar mans dörr och tigga sitt uppehälle.

Jag har icke anhållit, att henne skulle beviljas den pension, hvar-till hon varit berättigad från civilstatens pensionsinrättning, om hennes man deri varit delegare, jag har endast begärt *något* för henne, endast 500 R:dr om året, och jag tror ej, att Statsverket i så särdeles många år skulle blifva betungadt af denna utgift, då enkan redan befinner sig i en så framskriden ålder.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

28:de, 29:de och 30:de punkterna.

Biföllos.

31:sta punkten.

Herr von Koch: Ehuru det är med ett visst obehag jag uppträ-der för att motsätta mig beviljandet af pension åt enkan efter en för-tjent man, så anser jag det likväl vara min skyldighet såsom represen-tant att tillse, om något behof verkligen förekommer, som påkallar un-derstöd från Statens sida. Jag vill erinra mig, att det var för endast några få år sedan Professor Qvarnström ingick äktenskap med sin nu efterlemnade hustru, hvilken då befann sig i enkostånd. Hon är barn-lös och som hennes man efterlemnat en tillgång af 9.000 R:dr, så kan jag icke finna, hvarför man, efter blott några så få års äktenskap, skulle tillerkänna enkan en pension af 600 R:dr, då några bevakande omstän-digheter icke blifvit förebragta, som kunna göra henne berättigad att komma i åtnjutande af en sådan grace. Jag yrkar derföre afslag å Ut-skottets hemställan.

Herr Bennich: Om man också kan påstå, att en tjenstemans kortare arbete i Statens tjenst kan gifva anledning att icke bevilja hans enka en sökt pension, så kan jag deremot icke finna att den omständig-

heten, att hon endast en kortare tid varit gift med den, som verkat i Statens eller konstens tjänst, skall vara giltigt skäl att bestrida henne denna förmån. Dock är det hufvudsakligast af denna anledning den föregående talaren motsatt sig det understöd, som af Kongl. Maj:t blifvit äskadt åt enkan efter en af våra mest frejdade konstnärer. Samma talare har äfven uppgifvit, att några ömmande eller bevekande omständigheter här vid lag ej skulle förekomma. Till detta påstående synes han mig icke varit på något sätt berättigad. Enligt de upplysningar jag kunnat förskaffa mig, är enkan till följd af en familjeöfverenskomelse skyldig att afstå en betydlig del af den ringa qvarlätenskapen. Och när tillgångarne på detta sätt reduceras, tror jag icke att behållningen i boet kan gifva något skäl att afslå, hvad man af så många andra skäl bör känna sig manad att tillstyrka. Mannens förtjenster såsom konstnär och administratör äro så allmänt kända och vitsordade, att, om man efter dem skulle bestämma det pensionsbelopp enkan borde tillkomma, det af Kongl. Maj:t föreslagna alldeles icke kunde anses vara för högt tilltaget. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Om det verkligen förhåller sig så, som jag trott mig finna, nemligen att Kammarern är benägen att i allmänhet anslå de pensionsbelopp, som blifvit begärda, så tror jag, att i detta fall många skäl förefinnas, som tala för bifall. Hvad först beträffar sjelfva pensionen, så är den föreslagen af Kongl. Maj:t uti afgifven Proposition: Sedermera har den aflidnes egenskaper, såväl såsom konstnär som ock såsom lärare och styresman vid Akademien för de fria konsterna, blifvit på det utmärktaste sätt vitsordade: och det är en allmänt känd och erkänd sak, att Professor Qvarnström varit en af våra mest framstående artister under sednaste åren. Enkan befinner sig ock i långt ifrån gynnsamma omständigheter: och synes mig således allt tala för bifall till Propositionen, hvilken jag derföre ock tillstyrker.

Herr Statsrådet Carlson: Professor Qvarnström var en konstnär af den framstående förtjenst, att fäderneslandet otvifvelaktigt är skyldigt honom eller hans minne en tacksambetsgård; och han har äfven såsom embetsman på ett ganska utmärkt sätt fyllt den plats, han beklädde såsom direktör öfver det läroverk, som benämnes Akademien för de fria konsterna, och således på ett dubbelt sätt utöfvat ett fördelaktigt inflytande på konsten inom vårt land. Kommande tider skola skörda frukterna af det utsäde han gjort, och dessa, liksom vår tid, kunna glädja sig och vara stolta öfver de mästerverk han frambragt. En omständighet förekommer vidare i denna punkt, som i de föregående icke haft någon motsvarighet, den nemligen att inom ett så fattigt och glest befolkadt land som vårt, konstnären icke kan vinna något egentligt understöd af sin rätte beskyddare, den stora allmänheten, och att derföre den, som följande sin kallelse hängifver sig åt de sköna konsterna, i ekonomiskt hänseende icke drager en så lycklig lot som de, hvilka egna sig åt industrien eller beträda embetsmannabanan. Detta är ock orsaken hvarföre Professor Qvarnström icke kunnat samla något för att betrygga de sinas framtid, men äfven anledningen hvarföre han framför mängen annan synes vara berättigad till Regeringens och Representationens häg-

komst. Då hans enka nu befinner sig i knappa omständigheter, enligt de upplysningar som blifvit meddelade, så synas mig de mest talande skäl förefinnas för bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, och jag hoppas fördenskull, att Kammaren icke skall afslå hvad Utskottet i förevarande afseende funnit lämpligt att tillstyrka.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag vill icke förena mig med dem, som yrka afslag å framställningen om pension för enkan efter Professor Qvarnström, men jag anser i detta fall, liksom i alla andra, förekommande omständigheter böra tagas i betraktande och synnerligast om enkan befinner sig i en mer eller mindre behöfvande ställning. Jag finner då af den utredning, som Betänkandet innehåller, att den andel af qvarlåtenskapen efter Professor Qvarnström, som tillkommer enkan, uppgår till 9.006 R:dr 91 öre. Hon har således häraf att påräkna i årlig ränta en inkomst af omkring 500 R:dr, hvilket för en ensam person icke är någon obetydlighet; och det synes mig derföre, att Enkefru Qvarnström borde kunna åtnöjas med något mindre pensionsbelopp än det föreslagna, till exempel ett lika stort som nyss blifvit Sekreteraren Fähræi enka beviljadt; hvadan jag hemställer, att pensionsbeloppet för Professor Qvarnströms enka måtte af Kammaren bestämmas till 400 R:dr.

Herr von Koch: Jag vill endast tillkännagifva, att jag afstår från mitt yrkande om afslag och förenar mig i Herr Grefve Mörners begäran om pensionsbeloppets bestämmande till 400 R:dr.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels af Grefve Mörner bifall till samma hemställan med den förändring, att det tillstyrkta pensionsbeloppet nedsattes till 400 R:dr: framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på bifall till samma hemställan med den af Grefve Mörner föreslagna förändring, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej: och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes, till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 31 punkten af Utlåtandet N:o 33, röstar

Ja:

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles ifrågavarande hemställan med den förändring, att det för professor Qvarnströms enka föreslagna pensionsbelopp nedsattes till 400 R:dr.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda

Ja—24;

Nej—39.

32:dra punkten.

Bifölls.

33:dje punkten.

Herr Selander: Jag är öfvertygad om, att man i detta fall liksom i många andra icke skall förgäfvos hafva vädjat till denna Kammars välvilja, för att at en i knappa omständigheter försatt enka vinna ett så väl behöfligt understöd. Utskottet har yttrat, att Provincialläkaren Wretholm i lifstiden med sällspordt nit och sjelfuppoffring skött sitt mödosamma kall, men likväl ansett hans förtjenster om det allmänna icke vara af den framstående beskaffenhet, att derpå kunde grundas någon skyldighet för Staten att om hans efterlevande enka draga försorg. Wretholm tjenstgjorde dock såsom läkare i trettioett år. Han var till en början provincialläkare i Lycksele och sedan i Haparanda och Torneå distrikt. Under de sista sju åren verkade han såsom läkare inom Lappmarken, hvars till en del Finska befolkning hos honom står i största tacksamhetsförbindelse för det osparda nit och den outröttliga arbetsamhet han ådagalade vid utöfvande af sitt i högsta måtto ansträngande och besvärliga kall. Slutligen bröt koleran ut i hans hemtrakt och, ehuruval han dertill icke var af sin tjenstepligt förbunden, uppoffrade han all tid, som var honom öfrigt, till de kolerasjukas vård och ådrog sig genom ansträngningarne härmed och genom de svårigheter, hvarföre han måste blottställa sig, en sjukdom, som hastigt lade honom i grafven. Då han på detta sätt, så till sägandes, fallit för sin pligt och lemnat sin maka utan stöd och tillgångar, synes det mig icke vara för mycket begärdt, att Representationen beviljar henne den ringa pension af 300 R:dr, som Kongl. Maj:t föreslagit; och vågar jag derföre vördsamt anhålla om bifall till den Kongl. Propositionen i denna del.

Herr Berlin: Utskottet har, såsom den föregående talaren äfven nämnde, medgifvit, att Wretholm med sällspordt nit och sjelfuppoffring skött sitt mödosamma kall såsom provincialläkare, men likväl icke ansett hans förtjenster om det allmänna vara så framstående, att Staten derföre borde sörja för hans efterlemnade enka. Det är sannt, att Wretholm var provincialläkare, men han var derjemte äfven lazarets- och stadsläkare, och hans provincialläkaredistrikt var så vidsträckt, att till gränsen deraf från hans bostad räknades ända till 40 mil. De äro få, som kunna rätt föreställa sig, huru ansträngande tjenstgöringen i ett så vidsträckt distrikt måste vara. Redan under sina tidigare år tjenstgjorde han såsom läkare inom tvänne andra distrikt, som till arealen voro föga mindre, och der hans tjenst således var nästan lika ansträngande, ty inom dessa ofantliga vidder var han den enda läkare allmänheten hade att tillgå. Jag kan intyga, hvilket ock är ett känt förhållande, att han både såsom tjänsteman och läkare uppfyllde sina pligter på ett både samvetsgrannt och menniskoölskande sätt.

Han föll slutligen ett offer för den kolerafarsot, som ett till Haparanda ankommet fartyg medförde, och som sedermera ganska våldsamt härjade i landsträckorna utefter den Norrländska kusten. Ensam läka-

re på stället måste han åtaga sig att äfven sköta de koleraskjuka, som blifvit landsatta och inqvarterade i ett hus, på ungefär en fjerdedels mils afstånd från hans bostad. Körbar väg fanns ej ens till stället, utan måste han gående tillryggalägga den långa vägen flera gånger om dagen; och under dessa vandringar var det han ådrog sig den sjukdom, hvarför han sedermera föll offer. Jag tror, att denna hans bortgång, under det han utöfvade sin pligt, ganska väl kan förliknas vid hvad i en föregående punkt omförmälles om en man, som dödades af en sönderspringande projektil. Detta olycksfall uppfattades af Kammaren såsom en omständighet, hvilken kunde anses bevekande och föranleda beviljandet af ett understöd åt enkan. Hvad nu ifrågavarande enka angår, kan således ett lika behjertansvärdt förhållande åberopas; hon är dessutom öfver 60 år gammal och härstammar från ett främmande land, till följd hvaraf hon är i saknad af släktförbindelser härstädes och anhöriga, som kunna räcka henne en hjälpsam hand. Hade hennes man fått lefva ett år till, så hade han varit berättigad att uppbära sin till 2,000 R:dr uppgående lön i pension, men genom hans oförmodade bortgång blef ett hinder härför lagdt, och hans enka befinner sig nu i ganska knappa omständigheter. Under åberopande af nu anförda, enligt min uppfattning, talande skäl, instämmer jag med den siste talaren och yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Beckman: Jag har begärt ordet endast för att instämma med de begge föregående talarne, hvad beträffar såväl deras yrkande som de uppgifter, de meddelat; och har jag till de sistnämnda endast att tillägga, att Provincialläkaren Wretholm var en af de få, som lämpade sig för och verkligen var intresserad af att taga vård om den allmänna bildningen i den aflägsna landsort, der han lefde och verkade. Hans minne lefver därför i flera afseenden med glädje ihäggkommet hos ortens befolkning.

Herr Ros: Äfven jag instämmer med föregående talare i alla afseenden och gör det så mycket heldre, som, under den tid jag var landshöfding i ett af de Norrländska länen, tillfälle var mig lemnadt att erfara Provincialläkaren Wretholms framstående förtjenster, det nit han ådagalade i sin tjensteutföring och den människovänlighet han visade mot innebyggarne inom det vidsträckta distrikt der han verkade.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Inom Stats-Utskottet sökte jag i min mån verka för bifall till den ifrågavarande pensionen, hvilken jag ansåg böra beviljas, just af de skäl Herr Selander anfört. Den var nemligen förordad genom en Kongl. Proposition, och det förhållande, hvarunder den aflidne bortgått, syntes mig ungefär enahanda som det hvilket blifvit omförmältdt i afseende å Kapitenen Planting-Berglood. Begge ådrogo de sig nemligen under verksamhet i Statens tjenst de skador, som vållade deras bortgång, och deras efterlevande enkor böra derföre ske sanma rättvisa. Jag anhåller derföre att, med afslag å Utskottets hemställan, den Kongl. Propositionen i förevarande afseende måtte bifallas.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande närdiga framställning, hvilken proposition med ja besvarades.

34:de och 35:te punkterna.

Biföllos.

36:te punkten.

Herr Säve: Elementarläroverken behöfva, jemte andra medel för sin verksamhet, tillräckliga lärarekrafter. De sednaste riksdagarne hafva derför täflat om att skaffa dem många lärare. Mindre angelägen synes man hafva varit att göra dessa lärare fullt hemmastadde och fullt användbare i sitt yrke. Dertill hörer den nästan allmänna sorglösheten om hvarje anstalt för lärarebildningen. Läraren kommer nu, som för, helt oförberedd och oöfvad till sin tjenstutöfning i skolan, utan kännedom om ens pedagogikens första grunder. Ett förslag har väl vid denna riksdag blifvit väckt i detta afseende, men vi veta också huru ringa understöd och hvad utgång det erhållit. Men en annan och nästan lika stor olägenhet är, att lärarne, sedan de blifvit anställda, bibehållas för länge på sina platser. Man kan ej vänta af sextioåringen, att han med lika kraft och liflighet handleder en intresserad ungdom, som läraren vid några och trettio eller fyratio år. Hvad deruti brister ländertill skada för ungdomen och för läroverket.

Jag har, för att så mycket möjligt är bevara åt skolan yngre och friskare lärarekrafter och bereda hvila åt de äldre, som efter en längre tjenstetid väl kunna vara upptrötta, föreslagit den ändring i grunderna för pensioneringen, att lärarne vid rikets elementarläroverk skulle få afgå från sina befattningar och ingå på indragningsstaten med hel pension vid fyllda sextio års ålder och efter trettio tjenstår, såsom det redan är beviljadt gymnastiklärarne. Ty den andliga gymnastiken är för sinnet ej mindre frötande, om dermed skall fortsättas intill sextiofem års ålder och i fyratio år trettio timmar i veckan, än den yttre ansträngningen för kroppen. Begge hafva sin tid och sin gräns.

Detta har man också längesedan insett. Men dels har man skylt på bristande medel för detta viktiga ändamål, dels har man velat reglera lärarepensionerna tillsammans med civilstatens pensionsinrättning, hvilken till en stor del är byggd på enskilda bidrag och fonder. Denna reglering har derföre stött på stora svårigheter och blifvit till en obestämd framtid uppskjuten. Frågan om elementarläraryrkes pensionering kan dock blifva en fristående fråga för sig, som ganska lätt kan skiljas från de öfriga och afgöras efter de af pensionskomitéen föreslagna grunder, nemligen erhållande af pension vid sextio års ålder och trettio tjenstår samt beloppet hela lönen, om den ej öfvergår 3,000 R:dr, eljest 80 procent eller fyra femtedelar af totalsumman.

Men för att man ej skall göra sig öfverdrifna föreställningar om beloppet af dessa pensioner och den deraf följande kostnaden för Staten, så vill jag blott erinra derom, att när de äldre lärarne afgå, som

haft de högsta lönerna, till exempel en lektor 4,000 R:dr, så inträder i tjensten en yngre, som då får minsta lönen eller 2,000 R:dr, hvarigenom hela utgiften för den äldres pensionering blir efter 80 procent af lönen och afdrag af 2,000 R:dr blott 1,200 R:dr o. s. v.

Ej heller är antalet af afgående pensionsberättigade lärare ärligen så stort, för nästa år endast 13 lärare af olika grader, hvilkas sammanlagda pensionsbelopp skulle kosta 13,900 R:dr, hvilken summa för sådant ändamål väl ej är oöfvervinnerlig, åtminstone ej jemförlig med den stora nytta dermed skulle åstadkommas. Jag hemställer derföre till Kammaren, om ej detta ämne borde tagas i förnyadt öfvervägande och anhåller derföre om återremiss till Stats-Utskottet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det synes mig, som om den förevarande frågan icke tillhörde dem, som höra upptagas på förslag af enskild motionär. Inom Ecclesiastik-departementet finnes en särskild afdelning för handläggning af frågor rörande elementarläroverken, och dessa äro dessutom föremål för ärliga inspektioner, hvadan man icke gerna kan antaga att deras tillstånd är Regeringen obekant. Är det nödvändigt att, i det hänseende motionen omförmäلت, pensioner anslås, så läser väl icke Regeringen underlåta att derom i sinom tid göra vederbörlig framställning. Det har också visat sig, under föredragningen af detta Betänkande, att förslag från Kongl. Maj:t framkommit om pension åt elementarlärare, hvilket ådagalägger att Kongl. Maj:t icke förbi-sett de behof, som å denna sida kunna förelämnas; och Representationen har ej heller underlåtit att gifva rättvisa åt ett sådant behof. Ett sådant förslags genomförande, som Herr Säve äsyftat, torde derföre nu icke kunna ifrågakomma, och någon fara för elementarläroverken torde ej heller genom uppskjutande af frågans pröfning uppkomma. Jag anhåller iördenskoll och på de af Utskottet anförda skäl, att dess hemställan i nu föredragna punkten måtte bifallas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels återremiss deraf; gjordes proposition på bifall till Utskottets hemställan och besvarades med ja.

37:de och 38:de punkterna.

Biföllos.

Härefter anmälde sig och yttrade:

Herr Hazelius: Jag önskade rörande denna Hufvudtitel yttra en tanke, hvilken, då den rör titeln i sin helhet och jag haft svårt att tillämpa den vid den ena frågan mer än den andra, när denna titel vanligen på helt annat sätt uppfattas, jag har sparat mitt yttrande till föredragningens slut.

Till hvarje riksdag komma propositioner och motioner rörande embets- och tjenstemäns samt deras enkors lifstidspension, ofta, fastän visserligen icke alltid, utan någon annan åberopad förtjenst än en lång

genomlefvad tid i Statens tjenst. Jag anser likväl detta i och för sig, så framt ej något mera tillkommer, vara en ringa förtjenst. Tillkomma blott fattigdom, sjukdom samt alla de ömmande och bevekande omständigheter som bruka anföras, så är sådant visserligen föremål för barmhertighetskänslan, men är icke en statsangelägenhet. Staten kan visserligen såsom Thorild öppna sina armar och utropa: »mitt famntag myriader» — men äfven denna känsla måste mäta sina krafter och Staten är icke heller en anstalt för enskilde nöddidande. Jag föreställer mig både Regeringens och Stats-Utskottets brydsamhet att bifalla eller neka alla de ansökningar, mellan hvilka är svårt att välja och der vanligen de som hafva de fleste eller ifrigaste förespråkare segra. Saken är ett gammalt bruk med häfdens starka stöd, men icke desto mindre ett missbruk. Det härleder sig fran de tider, då man hade svårt att få embetsmän, och kunde ännu hafva skäl för sig, om embetsmannayrket vore, i afseende på utkomst, sämre än alla andra förvärf och vore i betryckt ställning. Men så är det icke mera. Embets- och tjenstemannen har sitt icke rikliga, men någorlunda efter hans ställning afpassade bröd. Jag erkänner icke embetsmannen vara ett högre väsende, utan en arbetare, äfven han, som mot viss lön utför visst arbete. Han har likväl blifvit ömgärdad med pensions- och indragningsstaten-fördelar ända derhän, att till och med de tillfälliga inkomster han haft stundom begäras och tilldelas honom såsom lifstidsbröd, sedan han ingenting för Staten kan uträtta. Sådant kan icke gillas. Den alltför stora benägenheten att tillfredsställa dessa anspråk medför, utom budgetens tyngd, det onda att det förhindrar en tidig omtanke att genom sparsamhet, sparbanker, lif- och ränteförsäkringar m. m. bereda sig och de sina utkomst, allt under förhoppning att Staten skall på alderdomen föda äfven dem af hvilka Staten kan hafva haft måttligt gagn. Embetsmannen är mindre än någon annan ursäktad, om han försummar dessa tillfällen att insätta medel till sin framtida utkomst, emedan han vid årets början kan med visshet beräkna alla sina inkomster och utgifter, hvilket ingen i andra yrken kan.

Den Hufvudtitel vi slutat är en verklig embetsmannafattigtitel. Det kan likväl ej vara Representationen värdigt att såsom en statsangelägenhet sysselsätta sig med ett så stort antal fattig- och sjukfrågor. Dessa frågor tynga på alla våra titlar; från Tredje Hufvudtitelns pensioner för förnäma in- och utländska enkor, samt alla de andra departementenas fattigutdelningar, liksom från fattigbyråer, ända ned till Nionde Hufvudtitelns länsmän och vaktmästare, upptaga dessa frågor Regerings och Representations tid. Enligt min tanke borde anslag på Nionde Hufvudtiteln ifrågakomna endast för dem, som gjort fäderneslandet någon verklig stor och utmärktare tjenst, bidragit till dess gagn och ära i en eller annan riktning, i vetenskap, konst eller i embetsmannatjenst. Det innebure då en ganska värdig nationalbelöning åt en utmärkt man till hans i torftiga omständigheter lemnade maka och barn. Allt som icke kunde lyfta sig dit borde förvisas till den enskilda välgörenheten, släktens, vänners, allmänna inrättningars eller slutligen den kommunala fattigvårdens.

Jag är lifligt öfvertygad om, att våra pensionsinrättningar och anspråken på indragningsstaten borde undergå en grundlig revision, hvilket lämpligen kan ske i sammanhang med en behöflig bättre organisation

för våra embetsverk, en lika behöflig inskränkning i embets- och tjänstemäns antal, samt ett bättre ordnande af deras sysselsättning och embetsutöfning.

Hvad jag här sagt har icke ögonblicklig tillämpning, och jag skulle ej upptagit Kammararens tid med en sak utan praktisk tillämpning nu, om jag ej alltid hyst dessa åsikter, fastän utan att förr kunnat få tillfälle framställa dem; men med förhoppning om, att de en dag kunna göra sig gällande och förvandla Nionde Hufvudtiteln ifrån att vara en fattigtitel till något högre och ädlare. *en Hufvudtitel för fosterländska belöningar.*

Herr Säve: Jag har begärt ordet i afsigt att i korthet yttra mig rörande de grundsatser, som af den föregående talaren blifvit uttryckta, och som jag icke till alla delar kan gilla.

Hans uppfattning af de under Nionde Hufvudtiteln förekommande frågor, att de skulle vara så ringa och af en så underordnad beskaffenhet, att Representationen på dem icke borde spilla sin tid, kan jag ingalunda dela. Om jag också gifver talaren rätt deruti, att det ofta kan vara svårt att rättvist afgöra, hvilken af de sökande kan vara berättigad till understöd, och till hvad belopp detta bör utgå, tror jag dock, att Representationen försökt att komma och äfven i de flesta fall kommit det rätta så nära som möjligt; och noggranna utredningar hafva i de Kongl. Propositionerna och enskildes motioner under denna Hufvudtitel icke saknats, för att derpå grunda ett omdöme. Det måste anses såsom en kär pligt, som hvarken den enskilde eller Staten bör undandraga sig att uppfylla, att lindra nöden, hvar den förekommer, och då ett berättigande till understöd förefinnes, förvärfvad genom nitiskt och långvarigt sträfvannde i Statens tjänst, är det icke nationens ombud värdigt att förbise eller ringakta detsamma. Embetsmännens ställning är väl ej heller så fördelaktig, som den värde talaren utmålet. Öfver hufvud taget äro deras inkomster alltför måttliga, för att lemna dem tillfälle att häraf göra några egentliga besparingar, men deremot är deras tid så upptagen af tjänstens utöfning, att de icke äro satte i tillfälle att genom enskild verksamhet förvärfva något. Visserligen kunna väl de, som, af Försynen utrustade med snille och stora krafter, utfört sådana verk, som tilldragit sig en större uppmärksamhet, i första rummet vara berättigade till Statens erkänsla och hägkomst, men man bör besinna, att det ej är endast till dem det allmänna står i förbindelse. Hvarje Statens tjänare, äfven i den obemärktaste ställning, som i dess tjänst uppoftat sin tid och sina krafter, har grundade anspråk på dess erkänsla; och denna erkänsla kan väl ej på ett vackrare och mera ädelt sätt gifva sig tillkänna, än genom omvårdnad om den bortgångne tjänarens familj; hvarföre jag — och jag är viss att den åsigten delas af många här — i fall finner min lott såsom Representant angenämare, än då jag kan sträcka en hjälpsam hand åt Statens förr verksamme, men nu genom sjukdom och ålderdom orklöse tjänare eller åt deras efterlemnade enkor och barn och sålunda lindra de betrycktas nöd och insläppa en skynt af glädje i deras sorgbundna boningar.

Grefve af Ugglas: Det är icke för att yttra mig rörande den fråga, som de begge siste talarne afhandlat, jag nu begärt ordet. Det är angående en fråga, som förekommit under Fjerde Hufvudtiteln och afser uppförandet af en laboratoriebyggnad för landtartiljeriets behof. Stats-Utskottet har tillstyrkt, och denna Kammare äfven bifallit Kongl. Maj:ts Proposition härom, på de skäl som finnas anförda uti det Kongl. Propositionen bifogade Statsråds-protokoll, deraf inhämtas, att föredraganden af ärendet förklarar, att fältartiljeriet för närvarande saknade någon laboratorielokal och att behofvet af den föreslagna byggnadens uppförande således vore oundgängligt. Emellertid läser nu Andra Kam-maren afslagit Kongl. Maj:ts Proposition, på grund af en utaf Herr Ad-lersparre der meddelad uppgift, att fältartiljeriet för närvarande finge disponera sjöartiljeriets laboratoriebyggnad å Ladugårdsgärdet. Huru härmed sig rätteligen förhåller, är nödvändigt att veta, innan frågan skall slutligen afgöras genom gemensam votering inom Kamrarna; och jag skulle därför hafva önskat, att Herr chefen för Sjöförsvars-departementet, såsom förmodligen bäst egande kännedom om saken, meddelat upplysning härom. Då emellertid sjöministern läser vara sjuk, återstår ej annat än att begära upplysning af någon annan inom Stats-Rådet; och den främste derinom torde vara den man i första rummet bör vända sig till. Jag vill därför på förhand tillkännagifva, att i det första samman-träde inom Kammaren, då vi få äran att här se Herr Justitie-stats-ministern, jag ämnar mot honom rigta en interpellation för erhållande af upplysning i nyssberörda afseende.

Grefve Manderström: Det förhåller sig verkligen så, som Grefve af Ugglas uppgifvit, att Chefen för Sjöförsvars-departementet är sjuk; och han var i går sängliggande. Hvad Justitie-statsministern beträffar, är hans frånvaro denna dag betingad af ett illamående, hvilket jag hoppas skall vara lätt öfvergående, men som dock förmätt hans läkare förbjuda honom att i dag lemna rummet.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskot-tets den 6 och 7 dennes bordlagda Utlåtande, N:o 42, angående Riks-gälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1867 års riksdag.

1:sta, 2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

4:de punkten.

Lades till handlingarne.

5:te och 6:te punkterna.

Biföllos.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda Utlåtande N:o 43. i anledning af väckta frågor dels om förändring af det inom Riksgälds-kontoret begagnade bokföringssätt, dels om åtskilliga belopp afskrifning ur räkenskaperna.

1:sta punkten.

Herr Nordström: Man finner af början på Betänkandet, att de särskilda räkenskaper, som i Riksgälds-kontoret föras, äro följande: nemligen en hufvudbok, deri upptagas alla Riksgälds-kontorets tillgångar och skulder samt inkomster och utgifter, hvilka icke äro att hänföra till någon af de öfriga räkningarne; en räkenskap, hvaruti redogöres för de till jernvägsbyggnadernas utförande upplånade medel; en räkenskap, innehållande redovisning för de fonderade statslånen liqvidations- och amortissemens-fonder; och en särskild redogörelse för de fonderade statslånen. Nu har Utskottet hemställt om den förändring i bokföringssättet, att någon särskild räkenskap icke för år 1867 skulle behöfva avslutas eller derefter föras öfver de medel, som för jernvägsbyggnaderna blifvit upplånta och i egenkap af anslag eller lån från Riksgälds-kontoret utbetalda, eller öfver de fonderade statslånen, och att deremot såväl jernvägsbyggnadsmedlen, som de fonderade statslånen, skulle i Riksgälds-kontorets hufvudbok redovisas, för hvilket ändamål särskilda konti för hvart och ett af dessa lån borde i hufvudboken uppläggas, hvarför utan, med bibehållande af den särskilda räkenskapen öfver de fonderade statslånen liqvidations- och amortissemens-fonder, hufvudboken borde summariskt redovisa dessa fonders ställning vid årets början och slut, samt den förändring, desamma under året undergått.

Som nu det uti de om de särskilda utländska lånen avslutade kontrakter uttryckligen är fastställt, att för hvarje af dem en ränte- och amorteringsfond hvarje år skall afsättas och för sitt ändamål användas, måste en sjelfständig räkenskap för hvarje sådant låns sinkingfond ju finnas till, och den tredje af här omförmälda räkenskaper är just den, som dertill är egnad. En kapitalräkning öfver lånekapitalen och deras belopp under årens följd sluter sig naturligen dertill. Jag anhåller därför, att någon af Stats-Utskottets här närvarande ledamöter måtte upplysa, om afsigten är att denna räkenskap skall upphöra. Om så vore, kan jag för min del icke biträda Utskottets hemställan.

Friherre Funck: Med anledning af den föregående talarens hemställan får jag vördsammast upplysa, att någon särskild redogörelse för de fonderade statslånen icke anses behöfelig, den kommer således att upphöra. För dessa fonderade statslån är meningen att endast särskilda konti skola i hufvudboken uppläggas; och man har ansett att tillräckliga upplysningar om fondernas ställning derigenom skulle blifva att tillgå. Hvad den andra delen af talarens framställning beträffar, eller om räkningen N:o 3 skall komma att bibehållas, så får jag endast åberopa följande ord i Utskottets hemställan: »med bibehållande af den särskilda räkenskapen öfver de fonderade statslånen liqvidations- och

amortissements-fonder.» Ett tillräckligt svar synes mig härigenom vara lemnadt, och jag har dertill icke något att tillägga.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra punkten.

Bifölls.

3:dje punkten.

Grefve Mörner. Carl Göran: Den skyndsamhet, hvarmed ärendena här handläggas, har vållat, att jag icke nu är försedd med de handlingar, jag i denna fråga önskat förete. Jag måste därför inskränka mig till de uppgifter, som utan tillgång till dylika handlingar kunna lemnas ur minnet.

Hvad beträffar Hjelmare kanalbyggnad, så lemnades af Statsverket till denna byggnads utförande bidrag, under vissa vilkor rörande såväl kapital- som ränteinbetalningarne. Sedermera visade sig, att företaget icke kunde bära kostnaderna, och detta föranledde direktionen för byggnadsarbetet att till Kongl. Maj:t ingå med begäran att afskrifning skulle ske af hela beloppet, emot det att direktionen afsatte en viss del af de årliga inkomsterna, som sedermera öfverlemnades till Riksgälds-kontoret. Detta har gifvit anledning till uppkomsten af den ifrågavarande fonden, som Riksgälds-kontoret nu önskar få ur räkenskaperna afskrifva. Ett sådant förfarande anser jag dock vara alltför obetänksamt; föreställande mig att, om ock Hjelmare kanal och slussverk för det närvarande sakna tillgångar och inkomster, en framtid möjligen kan medföra förändrade förhållanden och Staten då återfå ej blott de medel, den utgifvit, utan ock den inkomst, Staten bort tillkomma. Jag kan därför icke instämma i Utskottets ifrågavarande förslag.

Friherre Funck: Någon afskrifning af Statens fordran hos Hjelmare kanal- och slussverk är här alldeles icke i fråga, utan endast att den till nämnda kanal- och slussverks underhållande hos Riksgälds-kontoret förvarade fond må ur kontorets räkenskaper utgå. Denna fond består af säkerhetshandlingar, hvilka Riksgälds-kontoret utan någon kapital- eller ränte-betalningsskyldighet till förvarande emottagit, och den kan därför lika litet som Strömsholms kanal- och slussverks, i dylika handlingar äfven hos Riksgälds-kontoret deponerade, men icke bokförda, reparationsfond betraktas såsom någon detta kontors tillgång eller skuld. Den har hitills uppförts såsom fordran å ena sidan och skuld å den andra; och detta betydelselösa och onödiga förfaringssätt hafva Fullmäktige ansett kunna undvikas och därför gjort hemställa om den ifrågasatta afskrifningen ur räkenskaperna, hvilken Stats-Utskottet ock funnit skäl att tillstyrka. Statens säkerhet minskas härigenom alldeles icke, och tillförlitlig kännedom om fondens tillstånd kommer ej heller att saknas, emedan anteckning kommer att göras i Fullmäktiges protokoll om hvarje förändring fonden undergår. Jag hemställer därför om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden ä dels bifall till punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

4:de punkten och Utskottets sednaste hemställan.

Biföllos.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyopå bordet Banko-Utskottets den 9 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 3, i fråga om användandet af den sedan 1866 års början upplupna bankovinst;

N:o 4, i fråga om afskrifning af ett vid länekontoret i Wisby balanserad län, tillhörande statslänefonden;

N:o 5, i fråga om afskrifning af en vid länekontoret i Göteborg balanserad öfverränta, tillhörande statslänefonden;

N:o 6, i fråga om afskrifning af tvänne från Riksbanken utgifna s. k. odlingslån;

N:o 7, i fråga om afskrifning af Bankens återstående fordringar i Ryttnästaren C. W. Hammarskölds och Bruksegaren C. G. Johanssons konkurser; samt

N:o 8, angående afskrifning af Bankens fordran hos Gravören J. E. Åkerbergs konkursmassa.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Andra Kammarens den 9 dennes bordlagda protokollsutdrag:

N:o 142, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 5, i anledning af motioner, angående ändringar i Kongl. Förordningen den 1 April 1843 rörande prestval;

N:o 149, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 15, med anledning af Herr S. Rosenbergs motion om underdånig framställning till Kongl. Maj:t, att arfvod till löntagande riksdagsman för vikaries aflönande icke må af statsmedel utbetalas;

N:o 150, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 21, angående Herr Johannes Anderssons från Elfsborgs län motion om indragning af öfveringenjörstjensten vid General-landtmäterikontoret samt om förändrad arbetsordning för nämnda embetsverk;

N:o 151, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 24, öfver motioner af Herr J. A. Åstrand

(N:ris 255 och 256) och af Herr Johan Erickzon (N:o 296), angående åtgärder till jagtens fredande, för så vidt beslutet afsåg Herr Astrands motioner, samt

N:o 152, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 25, med anledning af väckt förslag om förändring i nu gällande Jagtstadga.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr Bergstedts den 10 dennes bordlagda motion, N:o 87, om anvisande af ett anslag å 50.000 R:dr, för insamlande af renlafve, att användas såsom materiel för tillverkning af drufsocker och alkohol.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Bevillnings-Utskottets den 11 dennes bordlagda Betänkande N:o 9, i anledning af väckt motion om särskild beskattning å tillverkning af malt-drycker för afsalu.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens den 11 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 10, i anledning af gjorda anmärkningar emot Utlåtandet N:o 4, om ändring i gällande föreskrifter rörande tiden för allmänna vägars lagning och grusning;

N:o 11, i anledning af gjorda anmärkningar emot Utlåtandet N:o 7, om ändring af 20 § Jagtstadgan; samt

N:o 12, med anledning af väckt motion, att bevis, som meddelas för erhållande af belöning för dödade roffoglar och rofdjur, skola utan lösen utfärdas.

Anmälde och bordlades Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckta motioner om ändring af 1 Kap. 1 § och 2 Kap. 1 § Rättegångs-balken;

N:o 13, i anledning af väckta motioner om ändring i Kongl. Förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 Maj 1855; samt

N:o 14, i anledning af väckta motioner om inskränkning i tiden för utsökande af fordran för utborgade handelsvaror och för auktionsinrop.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen